№ 121 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 6 ՅՈՒՆԻՍԻ

1912
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 6 ՅՈՒՆԻՍԻ № 121

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“
Сергіевская ул., № 5
Tiflis, Rédactión „Mschak“

Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բայց կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամենքեղով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK“.

ՅՈՒՆԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 6 ՌՈՒԲ.

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ. ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ.

Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՆՍՏՈՐԱԳԻՐ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

„ՄՇԱԿԻ“ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ ԿՈՂՄԻՑ

Խնդրվում է այն բաժանորդներին, որոնք վճարել են տարեկան բաժանորդավճարի կէս մասը, ուղարկել նաեւ երկրորդ մասնավճար 5 րուբլին, որպէսզի թերթի առաքման գործում յուլիսի 1-ից ընդհատում տեղի չունենայ:

Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան
ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Նշանակված է չորեքշաբթի, յունիսի 6-ին, երեկոյեան ժամը 7½-ին
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
(Արաս-Արամեան հրապարակ, № 7, սեփ. տուն)

Ընդհանուր ժողովի գրադմունքի հարցերն են.

1) Առաջարկութիւն Խորհրդի դատ սկսել Սարիբէկ Շահազիզի դէմ (հանգուցեալ բանաստեղծ Սմբատ Շահազիզի եղբայրը):
2) Դպրոցական-ուսուցչական ֆոնդի գումարները վերածել տոկոսաբեր թղթերի և խորհրդակցութիւն այդ ֆոնդի կանոնաւորման մասին:
3) Դպրոցական նպաստների մասին:
4) Ընտրութիւն «Աբովեան-Նազարեան» ֆոնդի մասնաժողովի անդամների:
5) Ընտրութիւն Խորհրդի 2 փոխ-անդամի:
6) Ընթացիկ հարցեր:

տո. 410. 2—2

«ՄՇԱԿԻ» ՅՈՐԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ հրատարակութեամբ
Լոյս տեսաւ եւ վաճառվում է
Լ. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ կազմած
„ՄՇԱԿԻ“ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ (1872–1912)

Հանգերձ Գր. Արծրունու, Անդր. Արծրունու, Րաֆֆիի, Գ. Սունդուկեանի, Ա. Արփիարեանի, Յ. Տէր-Մարկոսեանի, Ալ. Քալանթարի և Հ. Առաքելեանի պատկերներով:
Գիրքը բաղկացած է 117 էջից, տպված է ամենալաւ թղթի վրա եւ պարունակում է իր մէջ «Մշակի» 40 տարվայ համառօտ պատմութիւնը, բոլոր խոշոր երեւոյթների, բելլետրիստ. երկերի, նշանաւոր յօդուածների եւ այդ ժամանակամիջոցում «Մշակի» ունեցած աշխատակիցների եւ թղթակիցների անունների յիշատակութիւնը:

ԳԻՆՆ Է 50 ԿՈՊ.

Պահեստը Թիֆլիսում, «Մշակի» գրասենեակում:
«Մշակի» բաժանորդները ճանապարհածախք չեն վճարում:
ԳՐՔԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄԻՑ ՍՏԱՑՎԱԾ ԶՈՒՏ ԱՐԴԻՒՆՔԸ ՅԱՏԿԱՑՎՈՒՄ Է «ՄՇԱԿԻ» ՖՈՆԴԻՆ:
(տո.) 0—4

«ՄՇԱԿԻ» ՅՈՐԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ԿԱՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ հրատարակութեամբ
Լոյս տեսաւ եւ վաճառվում է
„ՄՇԱԿ“ ԵՒ ՀԱՅ ԿԻՆԸ
(«Մշակի» 40-ամեայ յօբելեանի առիթով)
I հատոր
Բաղկացած 7+294 մեծադիր էջից, Գր. Արծրունու գրաւիր-պատկերով:
Գինը ՄԷԿ րուբլի:
Պահեստը Թիֆլիսում, «Մշակի» գրասենեակում:
«Մշակի» բաժանորդները ճանապարհածախք չեն վճարում:
ԳՐՔԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄԻՑ ՍՏԱՑՎԱԾ ԶՈՒՏ ԱՐԴԻՒՆՔԸ ՅԱՏԿԱՑՎՈՒՄ Է «ՄՇԱԿԻ» ՖՈՆԴԻՆ:
(տո.) 0—5

ԲԵՆԴԷՐ-ԳԵԱԶԻ (Պարսկաստան)
հասարակութեան համար
ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ՄԻ ԲԺԻՇԿ
ռուսական դիպլոմով և 3—5 տարվայ փորձառութեամբ: Տարեկան ռոճիկ 3000 ր., ճանապարհածախս 100 ր.: Երեք տարվայ պայմանով:
Դիմել՝ Черезъ Красноводскъ въ Бендеръ-Гязъ (Персія), Александру Ерնджакьянцу.
(օ.մ.) տո. 384. 3—3

ԲԺԻՇԿ
Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆԸ
Ամառվայ ամիսներում հիւանդներ ընդունում է ԱԲԱՍԹՈՒՄԱՆՈՒՄ, Տէր-Մարգարեանի ամարանոցում:
(օ.մ.) տո. 179. 3—2

ԲԺԻՇԿ
Տ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ
Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական եւ կաշուի հիւանդութիւնների, վերսկսեց ամառվայ ընդունելութիւնը
ՊԵԱՏԻԳՈՐՍԿՈՒՄ
Верхній бульв., д. Зипаловой.
(օ. մ.) տո. 353. 12—7

ԻՆՉ ՎԻՃԱԿՈՒՄ Է

Վտանգի ուրուականը անհանգստութիւն պատճառեց մեզ բոլորիս:

Չը լինի թէ այս տարի էլ ժողովրդական մեծ աղէտի մէջ լինենք, տարվայ բերքը ոչնչանայ և մեր ազգաբնակութեանը սովի տանջանքներին ենթակայ լինի:

Ո՛չ, դրութիւնը ընդհանուր առմամբ յուսահատական չէ:

Իսկ բաւական մեծ տարածութեան վրա նա այնպիսի նպաստաւոր վիճակի մէջ է, որը հազուագիւտ տարիների բաժինն է լինում:

Ճիշդ է, բաւական խիստ էին սպառնական պայմանները և վրդովեցող էին վտանգի նշանները. բայց լաւ և վատ պատահմունքների հանրագումարը ներկայացնում է երբեք վիճակը երկրի հանրային տնտեսութեան համար ոչ անմխիթարական: Գոնէ առ այժմ:

Շատ կան փչացած տնտեսութիւններ այգեգործական շրջաններում: Ցուրտը, կարկուտը, քամին ոչնչացրին այս տարվայ մրգերի բերքը Արաքսի աւազանում, Դաղստանի մի քանի տեղերում, Զաքաթալայի շրջանում, Սանահնի շրջակայքում և այլն: Ցրտի պատճառով բամբակի ցանքսերը փչացվեցին, և մի քանի տեղերում կարեւորութիւն զգացվեց նորից ցանել, վերասերմանել արտերը:

Այդ այդպէս է: Այդ փչանքերը եղել են: Եւ այն շրջաններում, ուր այգեգործութիւնը կազմում է գիւղատնտեսութեան գլխաւոր ճիւղը, երկրագործը կորցրել է իր տարվայ բերքը: Դա կորուստ է զգալի, որի վերաբերութեամբ անհրաժեշտ է հոգատարութիւն:

Բայց գիւղատնտեսական բերքի խոշորագոյն մասը կազմում են հացահատիկները: Եւ ահա մեր երկրի մի նշանաւոր գօտում հացահատիկները զարգացել են շատ լաւ և նոյն իսկ աչքի ընկնող ճոխութեամբ: Ղազախի, Բորչալուի, Գանձակի, Ջիվանշիրի գաւառներում, Երեւանի նահանգի լեռնալանջային մասում և ուրիշ շատ տեղերում, թէ աշնանացանը և թէ գարնանացանը նախանձելի վիճակի մէջ են:

Համեմատաբար ենթադրական բնաւորութիւն է կրում լեռնային շրջանի ցանքսերի դրութիւնը: Թէև այդ ցանքսերը ներկայումս լաւ վիճակի մէջ են, բայց նրանք մինչև հունձի օրերին հասնելը պէտք է մի ամիս կամ ամիս ու կէս դեռ ևս աճեն և զարգանան: Եւ եթէ դժբաղդ պատահարներ տեղի չունենան, այն ժամանակ ընդարձակ լեռնային տարածութեան այդ ցանքսերը նոյնպէս կը տան բաւարար բերք:

Ուրեմն՝ ներկայումս խօսել հանրային կամ շատ ընդարձակ աղէտի մասին անկարելի է: Տեղի ունեցած աղէտները, որոշ շրջաններում արտայայտվել են սուր բնաւորութեամբ և կարօտ են օգնութեան և խնամատարութեան: Եւ այդ կողմից ցանկալի են գործնական քայլեր և որոշ ձեռնարկութիւններ:

Բայց և այնպէս, առ այժմ արձանագրենք, որ գարնան նախկին շաբաթների սպառնական ցրտերը, փոթորիկները և քամիները ունեցան սահմանափակ չափով վտանգաւոր հետեւանքներ:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

4 յունիսի

Լոնդոն.—Րէյտէրի գործակալութիւնը պաշտօնապէս հաղորդում է, որ այն լուրը, թէ իբր 1912 թ. ամառը տեղի է ունենալու Գէորգ թագաւորի տեսակցութիւնը Կայսրի հետ՝ սխալ է:

—

Ստոկհոլմ.—Ի պատասխանի ռուսաց մի լրագրի աշխատակցի բանակուին, Սվէնգէդինը գերմաներէն հրատարակեց մի պամֆլէտ, որով դատապարտում է ռուսական քաղաքականութիւնը, որը իբր թէ հետամուտ է ընդլայնելու պետութեան սահմանները և սպառնում է Շվեցիայի շահերին: Պետ. Հեռ. Գործ. Թղթակիցը իր դիտողութիւնների հիման վրա վկայում է, թէ յիշեալ պամֆլէտը բնաւ չէ հանդիսանում շվէդական ազգի զգացմունքների արտայայտութիւն:

—

Պարիզ.—Վախճանվեց յայտնի հրապարակախօս Անատօլ Լէրուա-Բոլիէն:

—

Ստոկհոլմ.—Մալմալէտ կայարանում գնացքների խորտակման ժամանակ սպանվածների թւումն է նաև նորերս վախճանված վիպասան Սորինգբէրգի դուստրը: Ազատարար աշխատանքներին մասնակցում են զօրքերը:

—

Լոնդոն.—Շօտլանդական բեռնակիր բանուորները ձայների մեծամասնութեամբ խօսեցին գործադուլի դէմ:

—

Լիբավա.—Տնտեսական հողի վրա սկսվեց քարհատների և ատաղձագործների գործադուլը: Շինարար բանուորների գործադուլի պատճառով քաղաքում շինութիւններ տեղի չեն ունենում:

—

Թաւրիզ.—Քաղաքում տպված են Շուջա-ուդ-Դովլէի յայտարարութիւնը՝ թէ ինքը միջոցներ է ձեռք առել շահսեվանների կողոպուտների դէմ Արդաբիլ-Թաւրիզ ճանապարհի վրա, յորդորելով վաճառականներին վերսկսել ապրանքների առաքումը և հաւատալ, որ ճանապարհը անվտանգ է:

—

Բօղայբօ.—Եկաւ սենատոր Մանուխինը և դիմաւորվեց գեներալ-նահանգապետից և իշխանութիւններից: Մանուխինը իջեւանեց քաղաքային դպրոցի շինութեան մէջ: Նրա հետ միասին եկան Իրկուտսկի նահանգապետը, դատ. պալատի դատախազը և քննիչ պաշտօնեաները:

Սենատոր Մանուխինը վերացրեց գեներալ-նահանգապետի այն կարգադրութիւնը, որի համաձայն մայիսի 30-ին բանուորներն արտաքսվելու էին ստիպողաբար:

—

Եկատերինբուրգ.—Փոթորկի ժամանակ շատ ձկնորսական նաւեր խորտակվեցին, զոհվեցին 10 մարդ:

—

Պէկին.—Յունիսի 2-ին պրեմիէր Տանշաօյը անակնկալ մեկնեց Տեանցզին, ուր մնում է մինչև օրս: Անակնկալ մեկնումը ամեն տեսակ խօսակցութեան նիւթ է ծառայում մամուլում և ազգաբնակութեան մէջ:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

4 յունիսի

Հռոմ.—Գեներալ Կամերանան հաղորդում է Բուշաիֆից, Մարաբուտը, Սիդին և Բուշա-ուֆը գրաւելուց յետոյ, թէ նա ձեռք ձգեց նաև հարեան օազիսը: Թշնամին ցրվեց կորցնելով մի քանի սպանված: Իտալացիք ձեռք ձգեցին մեծ քանակութեամբ զէնք ու ռազմամթերք: Իտալացիների կորուստներն են 2 սպանված և 9 վիրաւոր:

—

Կ. Պօլիս.—Օսմանեան բանկը համաձայնեց տալ Բ. Դրան մի միլիօն ֆունտ ի հաշիւ փոխառութեան:

Մեծաքանակ զօրքեր են ուղարկվում ալբանական շարժումը վերջնականապէս արմատախիլ անելու համար: Իփէկի պարտութիւնից յետոյ մեծ թւով ալբաններ ապստամբել են լեռները:

—

Կահիրէ.—Մանթաշեանի «Բօրժօմ» շոգենաւը Կ. Պօլսից Ալէքսանդրիա գնալու ճանապարհին երկու անգամ կանգնեցվեց իտալական յածանաւերից, յետոյ ազատ թողնվեց:

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Ռաշտ, 31 մայիսի

Գիլանի շրջանը այսպէս ասած աղանձվել է: Մօտ 40 օր է՝ անձրևի երես չենք տեսել, և այդ պատճառ է եղել բանջարեղէնի, բրնձի և այլ բուսականութեան չաճելուն:

Միայն մետաքսի, բոժոժի բերքը լաւ է, այն էլ, ինչպէս վաճառականներն են ասում, Եւրոպայում գին չունի այս տարի, նոյն իսկ անցեալ տարվայ ապրանքը մնում է առանց ծախվելու:

Առևտրականութիւնը մեծ վնաս կրեց մանաւանդ այս ամսվայ մեծ հրդեհից, որը լափեց 5—6 քարվանսարա, 4—5 մէջիթ և մօտ 600 խանութ, տուն: Հրդեհի վնասը հասնում է 20.000,000-ի:

Ռաշտը կամ առհասարակ Պարսկաստանի բոլոր քաղաքները, որ այսքան վնասվում են հրդեհից, չեն մտածում ունենալ հրդեհաշէջներ, որոնց վրա պէտք է ծախսեն շատ քիչ դրամ, և այսպէս ամեն տարի, կամ նոյնիսկ տարէնը մի քանի անգամ այսպիսի կամ փոքր վնասներ են կրում մշտական:

Խիտ և անյարմար ձևով կառուցված շինութիւնները միշտ էլ նպաստում են հրդեհին և զրկում չէզոքացնելու և նրա տարածվելու առաջն առնելու:

Ծերունի

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՅՕԳՈՒՏ «ՄՇԱԿԻ» ՖՈՆԴԻ

(Նամակ խմբագրութեան)

Թիֆլիս, 5 յունիսի

«Մշակի» 40-ամեակի Յօբելեանական Յանձնաժողովը շնորհակալութեամբ ստացաւ յօգուտ «Մշակի» ֆոնդի հետեւեալ նուէրները. 1) Մերվից, Ալ. ք. Պապօվեանից, հանգանակված այդ քաղաքի հայ գաղութի մէջ 114 ր. 65 կ. (երկրորդ ցուցակով, որ կը տպվի առանձին), 2) Կրասնօվօդսկից, Խ. Խառատեանից 1 ր., 3) Ալուպկայից, Յ. Յովնանեանից 3 ր., 4) Շուշուց՝ Ղարադաղի Սղըն գիւղացի փոքրահասակ Մ. Մելքումեանից 7 կ., 5) Թիֆլիսում՝ Կանանց Յօբել. Յանձնաժողովի ձեռքով, ա) տ. Հայկ. Մարտիրոսեանից 50 ր., բ) տ. Աննա Մաղաքեանից 100 ր., գ) տ. Մարգօ Աբիեանից 100 ր., դ) մայրապետ Թայիբեանից 10 ր., ե) մի աղնախեցի օրիորդից 10 ր., զ) տ. Աննա Ղուկասեանից 10 ր., է) տ. Աննա Ղուլեանից 10 ր., ը) իշխ. Ս. Վ. Արղութեան-Երկայնաբազուկից 10 ր., թ) տ. Իւլիա Սպէնդիարեանից 10 ր., ժ) տ. Վ. Ալիխանեանից 10 ր., ժա) տ. Հ. Առստամեանից 10 ր., ժբ) տ. Ս. Քալանթարից 10 ր., ժգ) տ. Ե. Առաքելեանից 10 ր., ժդ) տ. Մ. Լիսիցեանից 5 ր.: Գումարն է 473 ր. 72 կ., որ աւելացնելով նախորդ ստացված 22,096 ր. 70 կ. գումարին (տես «Մշակ» № 120), համագումարն է 22,570 ր. 42 կ.:

Յանձնաժողով

—

Ցուցակ Էնզէլիի նուիրատուների

Իսահակ Տէր-Յովհաննիսեան 3 ր., Բալասան Մկրտչեան 2 ր., Գէորգ Մ. Աբրահամեան 2 ր., Խ. Խաչատրեան 1 ր., Ա. Խաչատրեան 1 ր., Փիլիպպոս Գելանցեան 1 ր., Գասպար Կուզնեցեան 1 ր., Արշակ Խաչատրեան 1 ր., Յովակիմ Սարգսեան 1 ր., Լեոն Յարէթեան 1 ր., ՈՒՆ 1 ր., Պետրոս Մելքումեան 50 կ., Մարտիրոս Թամրազեան 50 կ., Յովսէփ Յովհաննիսեան 50 կ., Զոհրաբ Յովհաննիսեան 50 կ., Յարութիւն Տէր-Պետրոսեան 20 կ., Գրիգոր Տէր-Յակոբեան 10 ղռան, Պետրոս Պետրոսեան 5 ղռան, Ս. Սիմէօնեան 10 ղռան, ՈՒՆ 2 ղռան: Այս 27 ղռանը հաւասար է 4 ր. 60 կ.: Խաչատուր Տէր-Բաղդասարեան 1 ր.: Ընդամենը 22 ր. 80 կ.: Դուրս գալով փոստի և փոխադրութեան ծախք 80 կ., զուտ գումարն է 22 ր.:

—

Ցուցակ Նօվօչերկասկի նուիրատուների

Յ. Սայադեանի և Ն. Հախնազարեանի միջոցով հաւաքված է.

Յակոբ Սայադօվ, Ն. Հախնազարեան 5-ական ր., Յակոբ Այվազեան, Ս. Բաբայեան, Պ. Շահբազեան, Ս. Գուլգուլեան, Վ. Պօպօվ, Ն. Ախչիեան, Առևտրական տուն Ջերնօվ, Եղբ. Շահբազեան 3-ական րուբլի, Ն. Ալօյեան, Եղբ. Ալօյեան, Ա. Աթաբէգեան, Կ. Շահբազեան, Հ. Առաքելեան 2-ական րուբլի, Գ. Լեզգինցեան, Թ. Ոսկերչեան, Մ. Փեշկերեան, Պ. Պետրոսեան, Գ. Ղազարեան, Ս. Յարութիւնեան, Գ. Նազարեան, Մ. Մնացականեան, Բ. Տէր-Սարգսեան, Պ. Գրիգորեան, Ա. Այվազեան, Խ. Կիրակոսեան, Ա. Չիթախեան, Ա. Բաբայեան 1-ական րուբլի, Ս. Վարդանեան, Ն. Ղարիբեան, Ս. Գուլուխեան, Թ. Թութէլեան, Ս. Այվազեան, Յ. Դիսկօն, տ. տ. Շահբազեան, Գուլգուլեան 50-ական կոպէկ: Գումարն է 62 րուբլի:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ *)

«Մշակի» քառասնամեակի առիթով
(Ստացված 24, 25, 26 և 27 մայիսի)

—

Պեատիգորսկ.—Պեատիգորսկի հայ հասարակութիւնը սրտանց շնորհաւորում է հայ անդաստանի վրա օգտակար, բեղմնաւոր գործունէութիւն ունեցող «Մշակի» 40-ամեայ յօբելեանը, որ աճեցրել է լուսաւոր մտքի փարթամ ծիլեր, ժողովրդական բարօրութեան առողջ գաղափարներ: Կովկասի նախադռնից ուղարկում ենք մեր ցանկութիւնները հարազատ տպագրական օրգանի ապագայ աջողութեան համար: Թող կենդանի խօսքը թափանցէ մեր երկրի ամենահեռաւոր անկիւնները:

Շխինեան քահանայ, Պչախչեան, Լիսիցեան, Սարգիսօվա, Թիթրեան, Պօպօվ, Դօնիկեան, Պօպօվա, Վահան Արծրունի, Սափարեան, բժշ. Ա. Բուդաղեան, Աբուլեան, Բաբաջանեան, տ. Օհանեան, Շխինեանց, Տէր-Յարութիւնեան, Սեմերեան, Եւանգուլեան, Ասլամազեան, Խազիզեան, Գիւրջեան, Յարութիւնեան, Բաշինջաղեան, Սահակեան, Ռոստօվանօվ, Խաղիկեան, Առուստամեան, Մեղնիկեան, Սուլխանեան, Սվէշնիկօվա, Խօջայեան, Սէֆէրեան, Աբալեան, Տէր-Գաբրիէլեան, Կազիեվ, Մելիք-Սարգսեան, Ջերնօվա, Շապօվալեան, Աւագեան, Արզումանեան, Քարաքաշ, Խասաբեան, Նաւասարդեան, Կարապետեան, Վարդանեան:

—

Նոր-Նախիջեւան.—Ժողովրդական լուսաւորութեան ասպարէզում գործող «Մշակի» 40-ամեակի այս նշանաւոր օրը Նոր-Նախի-

*) Տես «Մշակ» № 120.

ջեանի «մինչ դպրոցական հասակի մանուկների դաստիարակութեանը նպաստող ընկերութիւնը» ուղղում է իր անկեղծ ցանկութիւնները։ Անմոռանալի Գրիգոր Արծրունու պատգամները, որը զոհել է իր բազմատանջ ժողովրդի երջանկութեան համար, թող դեռ եւս երկար տարիներ մնան մեր սրտերում և ծառայեն որպէս ղեկավարող սկզբունք մեր կեանքում։

Վարչութիւն

—

Թիֆլիս.—(Ցօր. Ցանձ.)։ Սրտանց ողջունում եմ առաջադէմ հայ լրագիր «Մշակի» ղեկավարներին, որ 40 տարի չէ դաւաճանել հիմնադիր Գր. Արծրունու դէվիզին և ծառայում է ճշմարտութեան, սիրոյ և եղբայրութեան, առանց ազգերի խտրութեան։

Դիրասան՝ Վլ. Ալէքսէեվ-Մեսխիեվ

—

Կ. Պոլիս.—Սրտագին մասնակցութիւն, մեր ժիր «Մշակին» յաղթանակի օրուան։

Շառայլ

—

Սուխում.—Շնորհաւորում եմ յօբելեանը, ցանկանալով բազմամեայ զգական գոյութիւն։

Ուսուցչական Թեմական Թեմկանների աշխատակից՝

Ֆրանգուլեան

—

Բագու.—Ողջունելով 40-ամեայ հանդիսաւոր, եռանդուն և ազնիւ գործի՝ ժողովրդի լուսաւորութեան, լոյսի յաղթանակի տօնը, ամբողջ հոգով ցանկանում եմ բարձր պահել Արծրունու ծածանած դրօշակը։

Փրիդոն Մարդանեան

—

Աստրախան.—Առաջադէմ գաղափարների 40-ամեայ անխոնջ մարտիկ «Մշակին» մեր սրտագին ողջոյնները և շնորհաւորութիւնները։

Համակրողների կողմից՝ Մկրտումեան քահ., Ասլանեան քահ., Աբէլ Ապրեսեան։

—

Բագու.—(Ց. Սպէնդիարին)։ Շնորհաւորում ենք «Մշակի» 40-ամեայ բեղմնաւոր գործունէութիւնը. ցանկանում ենք հայ ժողովրդական կեանքի անդաստանի ազնիւ «Մշակին» աջողութիւն, ծաղկում։

Երդուեալ-հաւատարմատարներ՝

Առաքելեան, Սարգսեան, Տէր-Յովսէփեան, Վարդանեան, Ունանեան։

—

Մօսկվա.—Ողջունելով «Մշակի» 40-ամեայ յօբելեանը, ցանկանում ենք նրան բարձր պահել լուսաւորութեան դրօշակը, որ կտակել է երջանկայիշատակ Գրիգոր Արծրունին։ Թող «Մշակի» բեղմնաւոր գործունէութեանը նպաստողները շարունակեն սերմանել կուլտուրա հայ ժողովրդի մէջ և կոչ անել հայուհուն դէպի լուսաւորութիւն և ազնիւ աշխատանք։

Թամարա Կանկանեան, Իսկուհի Յակովբեան, Նեկտար Թումանեան, Մարիամ Ելզարեան։

—

Նոր-Նախիջեւան.—Այսօր յօբելեանական տօնախմբութեան առիթով մենք կատարեցինք հոգեհանգստեան հանգուցեալ հիմնադրի յիշատակին, և մաղթանքներ՝ «Մշակի» ներկայ ողջ աշխատակիցների համար։ Թող Բարձրեալը օրհնէ նրանց աշխատանքը յօգուտ մայրենի եկեղեցու և ժողովրդի։

Հոգեւորականներ՝ Զարիֆեան, Ոսկերչեան, Բէլլէշահինեան, Զօրէքչեան, Բաղդասեան։

—

Բագու.—«Մշակի» 40-ամեայ յօբելեանին իմ սրտագին շնորհաւորանքները. ցանկանում եմ շարունակել նոյն բեղմնաւոր աշխատանքը այն սկզբունքների ամրացման և զարգացման համար, որ քարոզում էր մինչև այժմ։

Ինժեներ՝ Միքայէլ Ունանեան

—

Բագու.—Շնորհաւորում եմ թանգագին «Մշակի» 40-ամեայ յօբելեանը. կը ցանկանայի, որպէս զի մեծ հիմնադրի պատգամները սրբութեամբ կատարվէին և նրա անմահ ոգին դեռ երկար ժամանակ սաւառնէր նրա սիրելի ժառանգութեան վրա։

Հայկ Տէր-Միքայէլեան

—

Երեւան.—«Մշակի» 40-ամեայ բեղմնաւոր գործունէութիւնը աւելի քան մօտ է մեր սրտին, և այսօր ուրախ սրտով Արարատի հովիտից ուղարկում ենք մեր ջերմ ողջոյնները։ Ապրի «Մշակը»։

Արուսեակ, Գուլազեան, Զաբէլ, Ժասմին, Մարգարիտ, Սիրանոյշ, Աբէլեան, Աճարոնեան, Հայկազեան, Ալիխանեան, Իսահակ Ալիխանեան, Միքայէլ Ղազարեան, Լաքա, Մանուէլեան, Թորոսեան, Խաժակ, Շահխաթունի։ (Դերասանական խումբ)։

—

Երեւան.—Շնորհաւորում եմ «Մշակի» 40-ամեայ օգտակար գործունէութիւնը, ցանկանում եմ առաջիկայում աջողութիւն՝ անմահ Գրիգոր Արծրունու ընտրած ճանապարհով ժողովրդի բարոյական և կուլտուրական զարգացման համար։

Փարաւոն Մելիք-Օհանջանեան

—

Աղանա.—Լոյսի ջինջ յառաջ շարժման նոր կեանքի առհվիրայ «Մշակի» յօբելեանը

խանդավառ կողջունեմ յանուն հանուր Թեմականացս, գեղեցիկ յաջողութիւն մաղթանօք։

Առաջնորդ Ադանայի՝ Շահէ վարդապետ

—

Դիարբէքիր.—Ազգային լուսաւորութեան 40-ամեայ եռանդուն «Մշակին» սրտագին ողջոյններ և մաղթանքներ։

Զաւէն եպիսկոպոս

—

Պօրտ Սայիդ.—Սուէզի ջրանցքից ջերմագին շնորհաւորութիւններ յօբելեանին։

Սարուխան, Մութաֆեան

—

Պետերբուրգ.—Խրիմեանը ժուռնալիստներին ասում էր. «Մարգարէների դարը անցաւ. այժմ նրանց փոխարինում էք դուք, քարոզում էք ճշմարտութիւն և արդարութիւն»։ Արտայայտելով իմ խիղճը, չեմ կարող չասել՝ սովորեցրէք մեզ ճշմարիտ խօսել, սովորեցրէք անձնազոհ լինել յանուն ճշմարտութեան։

Ռոմանոս Մելիքեան

—

Մօսկվա.—Ողջոյն և երկար տարիներ 40-ամեայ յօբելեարին։ Առաջուց եմ լաւագոյն խմելու «Մշակին» և նրա ղեկավարներ՝ Քալանթարին ու Առաքելեանին։ Խոնարհվում եմ գաղափարական հակառակորդների հսկայական աշխատանքի առջեւ։

Նիկողայոս Միրզաշիր

—

Նոր-Նախիջեւան—Խոնարհվելով «Մշակ» լրագրի 40-ամեայ օգտակար գործունէութեան առջեւ՝ հասարակութեան լուսաւորութեան օգտին, հոգեպէս միանում եմ ձեր յօբելեանական հանդէսին։ Առաջուց եմ նոյնպէս իմ համեստ ողջոյնը։

Խաչատուր ա. ք. Զարիֆեան

—

Ախալքաղ.—Ուղարկում ենք Ախալքալաքից մեր ողջոյնը «Մշակին». շնորհաւորում ենք 40-ամեայ յօբելեանը. ցանկանում ենք առաջիկայում ևս նոյնօրինակ գործունէութիւն յօգուտ հայրենիքի։

Բողդան Սարգսեան, Գուլիշամբարեան, գնդապետ Տէր-Յովսէփեան։

—

Հին-Նախիջեւան.—Քառասնամեայ յօբելեանի տօնման այս նշանաւոր օրը մենք զգալով հոգեկան մի հրճուանք՝ առաքում ենք մեր սրտագին ողջոյնները յօբելեար «Մշակին», ցանկալով նրան երկարամեայ բեղմնաւոր աշխատանք՝ ժողովրդական լուսաւորութեան անդաստանում։

Ուսուցիչներ՝ Տէր-Ստեփանեան, Յովսէփեան, Սարգսեան։

—

Մօսկվա. — «Մշակը» պատմական յափշտակութեամբ 40 տարվայ ընթացքում պատուաստել է հայերի մէջ եւրոպական կուլտուրայի սկզբունքները։ Շնորհաւորում եմ աշխատաւորներին՝ նրանց ազնուաբար և ներկայ պայմաններում միանգամայն բաւարար կատարած գործի համար։

Առաքել Ղուլեան

—

Ռօստով Դ./Վ.—Կը շնորհաւորենք «Մշակի» արդիւնաւոր 40-ամեակը և կը մաղթենք երկար տարիներ շարունակել անմահ հիմնադրի պանծալի գործը։

Սըրմաքէշեան, Թիմինդճեան

—

Մօսկվա.—«Մշակ» լրագրի 40-ամեայ տարեդարձը խորին համակրանքով ողջունում եմ։ Ֆոնդին ուղարկված է 100 ռ.։

Առեւտրական Տուն՝

Հախնազարեան, Աբիեան, Ներսէսեան։

—

Մօսկվա.—Շնորհաւորում եմ 40-ամեայ բեղմնաւոր գործունէութիւնը յօգուտ մայրենի հասարակութեան, ցանկանում եմ ապագայ բարգաւաճումն երկար տարիներ։

Մովսէս Գալուստովիչ Բուդաղեան

—

Ղարասուբազար. — (Ց. Սպէնդիարին)։ Շնորհաւորում ենք «Մշակի» 40-ամեայ յօբելեանը։

Մեղրիկեան քահանայ, Սէլինեան, Նազլեան, Օրդօյեան, Զատիկեան, Յակոբեան, Տէր-Մովսէսեան։

—

Սիմֆէրոպօլ.—Շնորհաւորում եմ մեծ մարտնչող հրապարակախօս Գր. Արծրունու լաւագոյն օրգան «Մշակի» 40-ամեակը։

Նալբանդեան քահանայ

—

Ժելեզնովոդսկ.—Շնորհաւորում եմ 40-ամեայ յօբելեանը։ Ցանկանում եմ առաջիկայում ևս նոյնպիսի լուսաւոր և բեղմնաւոր գործունէութիւն։

Վահան Տօտօմեան

—

Մօսկվա.—Ողջունում եմ «Մշակի» 40-ամեակը։ Թող բարգաւաճի նա՝ ոգեւորվելով Արծրունու լուսաւոր պատգամներով։

Կուսիկեան

—

Սուրաբայա (Ջաւա կղզու մայրաքաղ.).—Կարողութիւն, յարատեւութիւն անխոնջ «Մշակիդ»։

Համակրողներ

—

Էջմիածին. — Գնահատելով «Մշակի» ծանր աշխատանքը, ցանկանում եմ եռանդ և ույժ անխոնջ գործունէութեան համար։

Սիրանոյշ

Բագու.—Շնորհաւորում եմ «Մշակ» լրագրի 40-ամեայ յօբելեանը։

Սամսոն Չէրքէզեան

—

Պեատիգօրսկ.—Մեր սրտին թանգ «Մշակի» յօբելեանի այս հանդիսաւոր օրը ցանկանում եմ նրան անմահութիւն և ազնիւ, բեղմնաւոր աշխատանք հայրենիքի բարօրութեան համար։

Բժիշկ Արծրունի

—

Բագու.—Շնորհաւորում եմ «Մշակի» 40-ամեակը. իմ լաւագոյն ցանկութիւնները մամուլի աշխատաւորներին՝ նրանց երկար տարիների բեղմնաւոր գործունէութեան համար։

Տիգրան Խաչեան

—

Գանձակ.—Շնորհաւորում եմ այսօրվայ տօնախմբութիւնը։ 40 տարի «Մշակը» հանդիսացել է իբրև մի ուղեցոյց աստղ հայ ժողովրդի կուլտուրական խաղաղ զարգացման գործում։

Ցանկանում եմ «Մշակին» անխոնջ կերպով ընթանալ նոյն շաւղով դեռ երկար տարիներ։

Բժ. Տէր-Գրիգորեան (Թիֆլիսեցի)

—

Էջմիածին.—«Մշակի» 40-ամեայ յօբելեանի հանդիսաւոր օրը, որը հայերի մէջ տարածել է հանգուցեալ հիմնադրի՝ անմոռանալի Գրիգոր Արծրունու բարերար գաղափարները և հասարակական ասպարէզում ստեղծել է ազնիւ գործիչներ, մատուցանում եմ իմ սրտագին շնորհաւորանքները. աղերսում եմ Բարձրեալի առջև պարգևել ներկայ խմբագիրներին կարողութիւն, որպէս զի նրանք առանց նահանջելու Արծրունու սկզբնական գաղափարներից՝ ծառայեն ժողովրդին։

Մաղաքիա վարդապետ

—

Ախալքալաք.—Հայոց ծխական դպրոցների հոգաբարձութիւնը Ջաւախքի բարձունքներից շնորհաւորում է ռուսահայ պարբերական մամուլի պիոնէր «Մշակին» նրա 40-ամեայ բեղմնաւոր կուլտուրական գործունէութեան համար՝ բազմատանջ հայ ազգի խաւար ֆոնի վրա։ Աւելի լայն ճանապարհ ժողովրդական «Մշակին», երկար տարիներ յօգուտ հայ ժողովրդին։

Նախագահ՝ Պապոյեան

—

Ռօստով Դ./Վ.—Ռօստովի հայ կանանց աղքատախնամ ընկերութեան վարչութիւնը իր բարոյական պարտքն է համարում յայտնել իր լաւագոյն ցանկութիւնները հնագոյն հայ լրագրի 40-ամեայ յօբելեանի առիթով, լրագրի, որ անյողդողդ կերպով պաշտպանում էր երկար տարիներ կանանց իրաւունքները, որպէս մարդու և քաղաքացուհու։

Նախագահուհի՝ Րէվազեան

—

Նոր-Նախիջեւան.—Պարծանք գրչի լուսաւոր 40-ամեայ գործին։

Փիլիպպոս Վարդանեան

—

Ալէքսանդրօպօլ.—Ճանապարհից շնորհաւորում եմ հեղինակաւոր «Մշակի» հանդիսաւոր յօբելեանը։ Գարեգին Լեոնեան

—

Թիֆլիս.—Երգիչը փառաբանում է «Մշակի» յաղթական 40-ամեակը։

Վարդիկեան

—

Պետերբուրգ.—Ընդունեցէք հին ժուռնալիստի ջերմ ողջոյնը։ Ցանկանում եմ լրագրիդ դեռ երկար տարիներ՝ փառաւոր ծառայում առաջադէմ գաղափարներով։

Գէորգի Թումանով

—

Շուշէր.—Շնորհաւորում եմ «Մշակի» 40-ամեայ բեղմնաւոր, կուլտուրական, կըրթիչ գործունէութիւնը։

Վախտանգ Մեհրաբեան

—

Թիֆլիս.—Պատիւ ձեզ, թանգագիններ, և փառք. ապրէ՛ եօթերորդ պետութիւնը։

Դ. Վետրեբիեւիլ

—

Մերվ.—Շնորհաւորում եմ «Մշակ» աշխատաւորի 40-ամեայ յօբելեանը։ Հանգիստ ազնիւ հրապարակախօսի ոսկորներին։

Մանասէ

—

Վարշավա.—Շնորհաւորում եմ ամենաչարքելի «Մշակ» լրագրի 40-ամեայ հանդիսաւոր յօբելեանը։

Գրիգոր Յովհաննիսեան

—

Սարատով.—Շնորհաւորում եմ ձեզ 40-ամեայ յօբելեանը. հոգով ցանկանում եմ ձեզ աշխատել դեռ շատ տարիներ։

Երբէք ձեզ չը մոռացող՝

Աւագ Հախվերդեան

—

Կ. Պոլիս.—Սրտագին ողջոյններս անվեհեր «Մշակին». հոգւով ձեզ հետ եմ։

Յովհաննէս Յակովբեան

—

Թաւրիզ.—Շնորհաւորում ենք հայութեան մտաւոր վերածնութեան անդաստանի անխոնջ «Մշակի» 40-ամեակը. մաղթում ենք յարատև տոկունութիւն ազնիւ պայքարում։ Ի դիմաց համակրողների՝

Բժիշկ Ասլանեան

—

Աստրախան.—Սրտանց ողջունում ենք առաջադէմ «Մշակի» 40-ամեակը։

Հայոց դպրանոցի ուսուցիչներ՝

Ասլանեան քահանայ և

Վարդանեան Մարիամ

Բագու.—(տիկ. Հայկանոյշ Մարտիրոսեանին)։ Խնդրում ենք լինել ներկայացուցիչ Բագուի հայ կանանց կողմից «Մշակի» յօբելեանին։ Ցաւում եմ, որ անկարող եմ անձամբ ներկայ լինել։ Ուղերձը ուղարկված է Կրասիլնիկեանի միջոցով։

Սօֆիա Աղամեան

—

Լուգանսկ.—Ողջունում եմ 40-ամեայ յօբելեանը. անկեղծօրէն ցանկանում եմ «Մշակի» ապագայ բարգաւաճումը։

Ռաֆայէլ Աշրաֆեան

—

Թախմաբազար.—Հեռու Ասդանիստանի սահմանի խաւար անկիւնից հրճուանքով շնորհաւորում եմ «Մշակի» 40-ամեայ մեծ տօնը։ Կեցցէն «Մշակը» և նրա աշխատակիցները։ Կարապետ Ստեփանեան

—

Ախալցխա.—Ախալցխայի Հայոց Բարեգործական Ընկերութիւնը ողջունում է «Մշակի» խմբագիրներին և աշխատակիցներին, շնորհաւորելով «Մշակի» 40-ամեայ յօբելեանը, «Մշակի», որ հայ ժողովրդի կեանքում մարմնացրել է եւրոպական քաղաքակրթութեան գաղափարները։

Նախագահ՝ բժիշկ Այվազեան

—

Ղուբա.—Ղուբայի բաժանորդները ամբողջ 40 տարի անվել են «Մշակի» լուսաւոր մտքերով ու խրատներով։ Սրտի խորքից ցանկանում ենք, որ նրա ջահը մշտապէս կարողանայ վառ լուսաւորել հայ մտայլ սրտերը։ Թող Արծրունու շէնքը անսասան մնայ, հիմնված մաքուր խղճի վրա՝ շնորհիւ Քալանթարի և Առաքելեանի, եւկ հայ գրականութեան ասպարէզում՝ լինի անսայթաք։

Ալէքսանդր Բողդանեան, Միրզա Ամիրջանեան, Մաղաքիա Գասպարեան, Գրիգոր Բալասեան։

—

Դերբենտ.—(Յովհան. Սպէնդիարին)։ 40 տարվայ ընթացքում «Մշակը» հանդիսացել է՝ հայկական գորշ կեանքի ֆոնի վրա՝ իբրև մի կուլտուրական մշակ։ Ցանկանք նրան մշտապէս մնալ ազգային արժանապատւութեան և ճշմարտութեան պաշտպանը։

Հոգաբարձուներ՝ Վարդանեան քահանայ, Իսաղուլեան, Ապրեսեան, Շահիջանեան, Շահնազարեան։ Կառավարիչ՝ Ալլահվերդեան։

—

Նոր-Նախիջեւան.—Աւագագոյն հայ լրագրի 40-ամեայ գործունէութեան այս նշանաւոր օրը Նոր-Նախիջեւանի առեւտրական ակումբը ուղարկում է իր անկեղծ շնորհաւորանքները։ Տաղանդաւոր Գր. Արծրունու պայծառ դէմքը, որի հրապարակախօսական գործունէութեան առաջ մենք խոնարհվել ենք նրա թերթի հիմնադրութեան օրից, թող այժմ էլ լուսաւորէ նրա հետեւորդների գործունէութեան ուղին։ Թող երկար տարիներ ապրի Գր. Արծրունու ժառանգութիւն «Մշակը»։ Դիրեկցիա

—

Արմաւիր.—Հայոց ծխական դպրոցների հոգաբարձութիւնը ուղղում է իր շնորհաւորութիւնները ժողովրդական «Մշակ» լրագրին՝ նրա 40-ամեայ յօբելեանի առիթով։ Լաւագոյն ցանկութիւններս այս թանգ օրգանի ապագայ առաջադիմութեան համար՝ տպագրական խօսքի հարազատ անդաստանի վրա։

Նախագահ՝ Ցակովբջանեան

—

Մերսին.—Շնորհաւորութիւններ յանուն Կիլիկիայի Միացեալի աշակերտութեան։

Միքայէլ Նաթանեան

—

Աստրախան.—Ամբողջ հոգով ողջունում եմ թանգագին «Մշակի» յօբելեանը։

Աբէլ Ապրեսեան

(Կը շարունակվի)

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐ ԱՆԻՑ

XIII

Ազգերի կեանքում, դարերի ընթացքում շատ հազւագիւտ են լինում այնպիսի տօներ, երբ ամբողջ ազգը մի սիրտ, մի հոգի դարձած՝ ճիգ ու ջանք է թափում, որքան կարելի է շքեղ, որքան կարելի է փառաւոր անցկացնել։

Մանաւանդ շատ հազւագիւտ են լինում այդպիսի կուլտուրական տօներ։

Մենք, ժամանակակից հայերս շատ բաղդաւոր պէտք է զգանք մեզ, որ մեզ վիճակվել է այս տարի ականատես լինելու մի շարք կուլտուրական մեծ տօների յօբելեաններին. հայկական տառերի գիւտի 1500-ամեակին, հայ տպագրութեան 400 ամեակին և «Մշակի» 40-ամեակին։ Կուլտուրական երեք հսկայական տօներ, որոնց նշանակութիւնը ոչ ոք ժխտել չէ կարող։ Եւ այդ փառաւոր տօներից մէկը, ամենակրտսերը, կատարվեց դեռ մի քանի օր առաջ։

Դա «Մշակի» 40-ամեայ յօբելեանն էր։

«Մշակի» քառասնամեակ։

Օ՜, դա մի հասարակ տօն չէր, մի թերթի տօն։

Դա հայ վերածնութեան տօնն էր, հայ առաջադէմ մամուլի, հայ հասարակական գործիչների տօնը։

Թերթեցէք «Մշակի» 40 տարվայ համարները, և դա շատ պարզ կը լինի ձեզ համար։

Գտէք, տեսէք. եղել է արդեօք հասարակական որևէ դէպք, երևոյթ, որին արձագանք տուած չը լինի «Մշակը»։

Եղել է արդեօք հասարակական որևէ աղէտ, որի միջոցին աղէտեալներին ջերմ աջակցութիւն ցոյց տուած չը լինի «Մշակը»։

Եղել է արդեօք հայ կեանքի մէջ մի գրող, մի բանաստեղծ, մի հրապարակախօս, որի գրական առաջին քայլերը «Մշակով» չը լինեն սկսված։

Այո, «Մշակը» սոսկ մի թերթ չի եղել, լրագրական մի օրգան, այլ նա եղել է հասարակութեան առաջնորդ, հասարակական բոլոր առաջադէմ շարժումների ստեղծող ու ջերմ պաշտպան։

Եւ եթէ հայ հասարակութիւնը տօնեց նրա 40-ամեայ յօբելեանը, այդ «Մշակի» յօբելեանը չէր, այլ հայ կուլտուրայի, հայ առաջադէմ մտքի վերածնութեան քառասնամեակը։

Կոյր պէտք է լինել, կամ ստոր կրքերով առաջնորդվող՝ այդ բանը չը տեսնելու, չը զգալու, չը հասկանալու համար։

Բովանդակ հայ ժողովուրդը, ամբողջ առաջադէմ հայ տարրը վաղուց է զգացել, հասկացել այդ և դրա համար բուռն խանդավառութեամբ մասնակցեց իր լուսաւոր մտքի ծնունդ, 40 տարվայ ընթացքում իր լաւագոյն իղձերի թարգման, իր առաջնորդ «Մշակի» յօբելեանին։

Թող խաւարասէր խլուրդներն ու գիշերային չղջիկներն իրանց վայասունը բարձրացնեն, ստոր կրքից կուրացած մարդիկ թող լոյսի առաջ իրանց աչքերը փակեն, ամեն ինչ մոռանան. հոգ չէ. հայ ժողովուրդը, այն ժողովուրդը, որի անունից են խօսում այդ խաւարասէրները, այժմ շատ լաւ է ճանաչում թէ «Մշակին», թէ նրա հակառակորդներին, շատ լաւ է հասկանում լաւն ու վատը և գիտէ նրանց զանազանել միմեանցից։

Եւ յօբելեանի օրը իր խանդավառ ցոյցերով, աշխարհիս բոլոր ծայրերից եկող ցնծութեան աղաղակներով նա մի փառաւոր ապտակ տուեց ճշմարտութիւնը ուրացող այդ պարոններին, որոնք ոչ մի ջանք չէին խնայում տարիների ընթացքում ի չիք դարձնելու, ուրանալու այն բոլորը, ինչ իրանք էին գովաբանում երէկ, ում առաջ իրանք էին խունկ ծխում։

Փառք Աստուծոյ, այդպիսիները շատ քիչ են, չնչին մի թիւ, որոնք իրանց արարքներով միայն իրանց համար են գերեզման փորում։

Եւ «Մշակը», իր բոլոր աշխատակիցներով հանդերձ, գլուխը բարձր բռնած՝ կարող է այսօր ասել.

«Մենք արել ենք այն բոլորը, ինչ որ կարող էինք և հնարաւորութիւն ունէինք. թող աւելին անէ՛ ով կարող է»։

Գլուխ խոնարհենք ուրեմն, ընթերցող, այսօր մեր փանծալի յօբելեար «Մշակի», նրա ղեկավարների առաջ, անմահ հիմնադիր Գրիգոր Արծրունու գերեզմանի առաջ։

Կեցցէ հայ ժողովրդի բարոյական վերածնութեան առհվիրայ «Մշակը», թող երկար տարիներ ապրի նա և անշեղ ընթանայ իր հիմնադրի գծած ուղիով։

Բագու Վ. Թումանեան

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

—

Ռօստով Դ/Վ., 2 յունիսի

Ցունիսի 1-ին, առ. ժ. 7-ին, № 1 արագընթաց գնացքով Ռօստովի (Դ./Վ.) կայարան ժամանեց Վեհ. Հայրապետն իր շքախմբով։

Կայարանում դիմաւորեց Վեհին Նոր-Նախիջեւանի հայ հոգևորականութիւնը՝ առաջնորդութեամբ Վահան վարդապետի։ Կայարան էին եկել նոյնպէս դիմաւորելու թեմ. դպրոցի տեսուչ Եր. Շահազիզ, Փիլիպպոս Վարդանեան, Նոր-Նախիջեւանի քաղաք. իբաւասուներից ոմանք, բժշկ. Միրզոյեան, Ռօստովի Հայոց Բարեգործ. Ընկերութեան փոխ-նախագահ Կամսար Տէր-Գալստեան, անդամ Սարգիս Գիւրջեան և բազմաթիւ ժողովուրդ։ Վեհը յոգնածութեան պատճառով մնաց իրան յատկացված վագօնում։

Ներկայացողների հետ խօսակցելով, Վեհը ողջագուրվեց Փիլիպ. Վարդանեանի հետ։

Ժամը 8-ից անց 10 րոպէ՝ Վեհի գնացքը շարժվեց դէպի Պետերբուրգ և պատկառելի լռութեան ներքոյ, առանց ծափերի, Վեհը անցաւ Ռօստովից։ Ականատես

ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

—

Ցունիսի 2-ին կայացաւ Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը Ս. Մ. Եզեկեանի նախագահութեամբ և տ. Հ. Լալայեանի քարտուղարութեամբ։

Ժողովը խորհրդի առաջարկով միաձայն յօտնկայս որոշեց խնդրել Նորին Վեհափառութիւն Գէորգ V Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընդունելու Ընկերութիւնը իր բարձր հովանաւորութեան ներքոյ։ Ապա կարդացվեց Ընկերութեան 1911 թ. գործունէութեան տեղեկագիրը, և հաստատվեց 1912 թ. նախահաշիւը, որ կազմում է 4150 ռ. մուտք և նոյնքան ելք։ Յետոյ կատարվեցին ընտրութիւններ։ Խորհրդի մէջ մտան մայրապետ Հռիփսիմէ Թայիրեան, բժ. Աբ. Շխեան, տ. Ալիխանեան, Յովսէփ Ղորղանեան և Արշակ Մելիք-Կարագեօզեան։ Խմբագրականի մէջ՝ Ռուբէն Մարտիրոսեան, Ատրպետ և Արսէն Շահնազարեան։ Ժողովականներից շատերը շեշտեցին Ընկերութեան սեփական շէնք ունենալու անհրաժեշտութեան վրա։ Խորհուրդը յայտնեց, որ այդ իր այս տարվայ զբաղման էական խնդիրն է կազմում և յոյս ունի, որ մօտիկ ապագայում կիրականացնի։ Ողջունե-

ցին նաև, որ Ընկերութիւնը որոշել է և որոշեալ չափով խրախուսել հաւաքել իր մատենադարանում հայ պարբերական ամբողջ մամուլը։

«НОВОЕ ВРЕМЯ»-Ի ԹՂԹԱԿՑԻ ԻՆՏԵՐՎԻՒՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԵՏ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Պետերբուրգ ժամանելով սկսել է ընդունել հայ եկեղեցու նշանաւոր անդամներին, որոնցից իւրաքանչիւրի հետ Հայրապետը խօսել է մի քանի րոպէ։

«Н. В.» թերթի ներկայացուցչի հետ խօսելով, Կաթողիկոսն իր ուրախութիւնն է յայտնել նրան ընդունելու պատճառով։ Հայրապետն ի միջի այլոց ասել է.

«Ես չեմ համակրում յեղափոխական շարժմանը, որը հող չունի իր ոտքերի տակ հայերի կեանքում։ Նրանում գործում են ֆանտազիօրները, որոնք իրանց մտածելակերպի մէջ շատ առաջ են գնում։ Նրանց մտածմունքները և ցանկութիւնները վերջ ի վերջոյ դառնում են մեծահնչիւն խօսքեր, և, ինչպէս ես եմ դիտել, չեն կարող էական ոչինչ փոփոխել։ Մեր բոլորիս մտածմունքները պիտի ուղղվեն դէպի Ռուսաստան, որտեղ մենք, հայերս, ապաստան ենք գտել, որտեղ լաւ ենք ապրում, օգտվելով բոլոր իրաւունքներով և չը կրելով որևէ զրկանք։ Մենք պիտի ցանկանք Ռուսաստանի հզօրութիւնն ու մեծութիւնը, որը մեզ համար եղել է միշտ բարի մայր և ոչնչով չէ խախտել մեր խաղաղ կեանքը։

«Որպէս գլուխ հայ եկեղեցու՝ ես միշտ և ամեն պարագայում այն բոլոր միջոցներով, որոնք կան իմ ձեռքի տակ, կը կանգնեցնեմ ամեն մի շարժում, որ ուղղված կը լինի ընդհանրապէս Ռուսաստանի և մասնաւորապէս ռուս կառավարութեան դէմ։

«Իմ հիմնական նպատակն է խաղաղութիւն և հանգստութիւն ներմուծել հայ ժողովրդի կեանքում, և բոլոր ոյժերս կը գործադրեմ, որպէսզի լաւ արդիւնքի հասնեմ այս ուղղութեամբ։

«Անջատողական շարժումը հայերի մէջ սկսվել է հալածանքների շնորհիւ, բայց Ռուսաստանի հայերը այդ չեն կրել, հետևաբար այդ ուղղութեամբ եղած փորձերը կանխօրէն դատապարտված են մահվան։ Ամեն մի երևոյթ, որ կարտայայտվի ռուս կառավարութեանը չը հպատակվելու, իմ կողմից կը գտնի որոշ հակահարուած, որովհետև ես համոզված եմ, որ մարդիկ, որոնք ձգտում են հայերին առաջնորդել վտանգաւոր ուղիով, նրանց միայն վնաս են հասցնում, և ես լինելով եկեղեցու գլուխ՝ պիտի ամեն կերպ զգուշացնեմ ժողովրդին վտանգաւոր յափշտակումներից։ Դուք խօսեցիք յեղափոխական շարժման մասին, որը հայ հասարակութեան որոշ խաւերում ինքն իրան զգացնել էր տալիս... Ես այդ դատապարտում եմ. այդ շարժումը դրսից է մտել. նա մեր ժողովրդի տրամադրութեանը ներհակ է գնում, որովհետև մեր ժողովուրդը ձգտում է խելացի աշխատանքի և իր նիւթական դրութեան բարւոքմանը։ Ամեն կարգի կործանարար գաղափարները մեր ժողովրդի լայն զանգուածների շրջաններում արձագանք չեն գտնում։ Հայերի 90%-ը երկրագործներ են. այդ հանգամանքը ցոյց է տալիս, որ ամեն կարգի յեղափոխական կռիւ միայն կը վնասէ ազգաբնակութեանը, քանդելով նրա բարեկեցութիւնը։

«Լինում են տատանումներ, գտնվում մարդիկ, որոնք իրանց ետևից քարշ են տալիս մի բուռն թոյլ ուղեղի տէր մարդկանց, բայց այդօրինակ շարժումները յարատև չեն և անցնում են արագօրէն։ Միևնոյնը տեղի ունեցաւ և հայերի հետ. նրանք ապրեցին որոշ շարժում, բայց այժմս ամեն ինչ իր բնական ընթացքի մէջ մտաւ։

«Ի մեծ ուրախութիւն իմ, Կովկասում նկատելի է անդորրութիւն։ Օրէ-օր հասունանում է նորմալ կեանք ունենալու անհրաժեշտութեան գիտակցութիւնը. խաղաղութեան խախտման ամեն մի ձգտումը համակրանք չէ գտնում գիտակից ազգաբնակութեան դասակարգերի շրջանում. «Դաշնակցութիւնը» վերջ է տուել իր գոյութեանը. նրա մասին ոչինչ չէ լսվում։

«Շատ ցաւում եմ, որ եղել են այնպիսի վտանգաւոր վայրկեաններ, երբ հայ հոգևորականներից մի քանի հոգի տարվել են անցողական ժամանակի հովերով, բայց նրանք եզակի և ցաւալի դէպքեր են եղել։ Կը յուսամ թէ նրանք այլևս չեն կրկնվելու։ Իմ բոլոր ոյժերը ուղղված կը լինեն դէպի այն»։

Թղթակցի հարցին, թէ՝ «ճիշդ է, որ Կաթողիկոսը մտադիր է լայն բարենորոգումներ մտցնել հայ եկեղեցում», Կաթողիկոսը պատասխանել է, որ այդ ճիշդ չէ։

«Ես կը ցանկայի, որպէսզի մեր հոգևորականութիւնը աւելի կրթված լինի, բայց որևէ նորամուծութեան մասին չեմ մտածում և կը կատարեմ իմ նախորդների գծած ծրագիրը։ Ես հարց եմ յարուցել Աստրախանում նոր սեմինարիա բացելու նկատմամբ, որը դեռ ևս լուծումն չէ ստացած։

«Ինչ կը վերաբերի Թիւրքիայի հայերի դրութեանը, պիտի ասել, որ սահմանադրութիւնը եղած յոյսերը չարդարացրեց։ Մասնաւոր հալածանքներ հայերի դէմ չը կան, թէև մասնակի սպանութիւնները շարունակվում են։ Թիւրքահայերը լաւ չեն ապրում»։

Հրաժեշտի ժամանակ Կաթողիկոսն ասաց.

«Մենք հայերս պիտի յիշենք, որ Ռուսաստանից զատ ուրիշ տեղ չունենք գնալու։ Միայն այստեղ ենք մենք լաւ ապրում։ Ամեն կերպ պիտի աշխատենք խաղաղ ապրել և արդարացնել մեզ վրա դրված վստահութիւնը»։

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՆԿԱՐՆԵՐԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիսի 28-ից բացվեց Ներսիսեան դպրոցի աշակերտների նկարների ցուցահանդէսը։

Այս տարվայ ցուցահանդէսը ցոյց տուեց, որ մանկավարժ-նկարիչ Շամշինեանի ջանքերը ի զուր չեն անցել։ Թէև ցուցահանդէսում բացակայում էր կաւից շինված քանդակած իրեղէններ, բայց դրա փոխարէն աչքի էին մի քանի աշակերտների այնպիսի նկարներ, որոնցով կարելի է մրցել յայտնի նկարիչների հետ։

Աչքի էին ընկնում աշակերտ Տելեմաք Տէր-Ցարութիւնեանի նկարները։ Պէտք է ասել, որ վերոյիշեալ աշակերտը դպրոցում ամենալաւ նկարողն է. թէև նրա նկարները նկարված են հասարակ թղթի վրա, բայց և այնպէս երևում է, որ այդ աշակերտը նկարչութեան մէջ տաղանդ ունի։ Նրա ամենաաջող նկարը «Հայրենիքի սէրն» է, որը նուիրված է Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան։

Միւս նկարներից աչքի են ընկնում Ղազարեանի և Գրիգորեանի նկարները։

Ցանկալի է, որ դպրոցը այդպիսի աշակերտներին յարմարութիւն տայ ամառը նկարչութիւնը շարունակելու։

Դիտող

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՏՕՆԸ ԻՇԽ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ ՊԱՆՍԻՕՆՈՒՄ

Մայիսի 24-ին պատահաբար առիթ ունեցայ ներկայ լինելու իշխ. Սօֆիա Արղութեան - Երկայնաբազուկի պանսիօնում կայացած մայիսեան տօնին։ Ընդարձակ բակը, պատշգամբները լցված էին մեծ ու փոքր հիւրերով։

5—15 տ. մանուկների աշխոյժ մարմնամարզական խաղերը զինուորական երաժշտութեան նուագածութեամբ՝ վերին աստիճանի հաճելի տպաւորութիւն թողին հիւրերի վրա։ Ուշագրաւ էր գնչուհիների մեծ թափօրը՝ շքեղ խայտաբղէտ զգեստներով, պարերով, որոնք չէին խանգարում իրար. թափօրը կրկնվեց մի քանի անգամ։

Մանուկների նուագախումբը զանազան գործիքների վրա նուագեց մի քանի կտորներ տ. Ա. Եօսիֆեանցի, և երգեր՝ պ. Աղայեանի ղեկավարութեամբ։ Ապա սկսվեց ընդհանուր պար։ Մանուկների ուրախութիւնը կատարեալ էր։

Պարերին մասնակցում էին ուս.-ուսուցչուհիները։ Ամենից սրտագին էր ուսուցչ. Ց. Սունդուկեանի քաղցր վերաբերմունքը դէպի մանուկները. նա բոլոր մանուկների հետ պարում, զուարճախօսում էր և մանուկներին գոհ հեռացնում։ Աշխոյժ ու հետաքրքրական պարում էին Աւագեան փոքրահասակ երկու քոյրերը, որոնց մի քանի անգամ կրկնել տուին։ Պարերը տևեցին մինչև ժ. 10-ը։

Մանկական խաղերը, պարերը բուռն ծափահարութիւնների էին արժանանում հիւրերից։

Ս. Վասիլեւնան իր բարի ժպտուն դէմքով մօտենում էր մերթ հիւրերին, մերթ մանուկներին, մի երկու խօսք փոխանակում ու անցնում. ես զգում էի, որ այդ մանկական դրախտի թագուհին որքան քաղցր ապրումներ ունեցաւ այդ օրը, որը իր կեանքի նպատակն է դրել այդ զուարթուն հրեշտակների բարոյակրթութեան շէնքի օրինակելի կառուցումը։ Իսկ ամենից մխիթարական էր՝ տեսնել հիւրերի շարքում Սանահնի դպրոցի աշ.-աշակերտուհիները իրանց վարժուհիներով, որ այդ օրը եկել էին Ս. Վասիլեվնայի յատուկ հրաւէրով։

Բոլորը հիւրասիրվեցին թէյով ու մրգով. հիւրերը շատ գոհ հեռացան. ներկայ էին և որբանոցի սաները։ Սաթ. Զաքարեան

ՀԱՍԱՐԱԿ ՄԱՀԿԱՆԱՑՈՒՆԵՐ

Մեզանում օրէնք դարձած սովորութեան համաձայն, երբ ուզում ես մի հասարակ մահկանացուի մահվան մասին մի բան գրել, դու արդէն գիտես, որ այդ սովորութիւնը իսկոյն հարց է տալու. «Բայց միթէ նա յայտնի մարդ էր»....

Արդարև՝ «ում և ինչի համար է հարկաւոր գիտենալ, թէ ով է այդ մահացողը», եթէ նա ոչ հասարակութեանն է յայտնի իր գործունէութեամբ և ոչ էլ ունի բարեկամութեան հարուստ շրջան, որ արհեստական կերպով գոնէ «յայտնի» դարձնէր այդ «անյայտը»։

Անցեալ օրը, օրինակ, բանւորներից կազմված մի ստուար խումբ, հողին յանձնեցինք ձուլարանապետ Պաւէլ Գալուստովի մարմինը, որ վերջին տարիներս աշխատում էր Վրաց Հրատարակչական Ընկ. տպարանի ձուլանոցում։ Նա մեռաւ իր, այսպէս կոչված, բնական մահով, այսինքն ոչ ոք, ոչ ինքը և ոչ էլ մի ուրիշը, նրան չը սպանեց. մի քանի օր հիւանդացաւ և մեռաւ։ Մի սովորական մահ, ուրեմն, որ ոչ ոքի, բացի նրա ընկեր-բարեկամների շրջանի համար՝ հետաքրքրական առանձին ոչինչ չունի և հէնց հետաքրքրվողների այդ փոքրիկ շրջանի համար էլ գրվում են այս տողերը։

Նրա կարճատև հիւանդութիւնից յետոյ տեղի ունեցած մահը այնքան սովորական բան երևաց, որ մեզանից, նրա ընկերներից անգամ ոչ ոք չէր զարմանում և ոչ էլ միւսից հարցնում, թէ «ինչից մեռաւ»։ Չէր հարցնում, որովհետև յայտնի էր, որ հանգուցեալը խմող էր։

Եւ այդ չորս տառից բաղկացած մի հատիկ խօսքը մահվան այնպիսի զօրեղ և անխախտ «մէրան» է համարված, որ մենք նոյնիսկ չենք հարցնում, թէ ինչից մեռաւ այդ մարդը...

Այդ գիտենք և դարձեալ խմում ենք, գիտենալուց յետոյ էլ։

Չը գիտեմ ով չարագործ հանաքչին է շաղախել և շպրտել բանւորութեան մէջ այն խօսքը, թէ «լաւ փէշաքարը խմող կը լինի»։

Այո, հանգուցեալ Պաւէլն արդարև լաւ փէշաքար էր բառի բուն իմաստով, բայց և լաւ խմող էր նոյն բառի նոյն իմաստով. և հէնց այդ խմելուն էլ զոհ գնաց աղքատութեան անբաժան բարեկամ սովի խնամքին յանձնելով կնոջը և վեց անտիրացած երեխաների, որոնց սիրտ կտրատող լացն ու աղաղակ-վայնասունը դեռ չէ հեռացել դագաղին հետևողներիս ականջներից... Իսկ սա առաջինը չէ, ոչ էլ կը լինի վերջինը։

Հարիւրներով կարելի է հաշուել այն ընտանիքների թիւը, որոնց առօրեայ սննդի փողը ծորալով մտնում է պօդվալները և թշուառութեան գիրկը մատնում թէ իրան, խմողին, և թէ տանը մնացող միւս անդամներին։

Ես չեմ յանդգնի, ի հարկէ, ասելու, որ բոլոր բանւորները խմում են և ենթարկվում այդ ախտի քայքայիչ ազդեցութեան. ոչ. յայտնի է, և շատ լաւ գիտենք, որ այդպէս չէ, և շատ-շատերը ընդունակ են գիտակցաբար վերաբերվելու լաւին ու վատին։

Եւ հէնց այս հանգամանքն էլ իրաւունք է տալիս դիմելու մեր գիտակից ընկերներին, որպէսզի ամեն կերպ աշխատենք մեզանից հեռացնել այդ թէ բարոյապէս, թէ ֆիզիկապէս և թէ նիւթապէս քայքայող ախտը։

Առանց այն էլ շատ ցաւեր ունենք, որոնց առաջն առնելու ոչ մի հնար չունենք. էլ ինչու է հարկաւոր, որ այդ ցաւերին աւելացնենք և այն, որի դէմն առնելու միջոցը մեր ձեռքին է...

Աւելի լաւ է մեզ ասեն, թէ վատ փէշաքար է և չը խմող, քան թէ ասեն, թէ լաւ փէշաքար է և լաւ խմող...

Հայ բանւոր

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ

Երգեցողութիւնը, որպէս ուսանելի առարկայ, ունի իր կրթիչ նշանակութիւնը։ Երգեցողութիւնն ազնուացնում է մեր զգացմունքները, զարգացնում է էսթէտիկական ճաշակը, սիրել է տալիս մեզ այն, ինչ բարի է և գեղեցիկ։

Նոյնը և պէտք է ասել եկեղեցական երգեցողութեան մասին։ Պէտք է աշխատել, որքան կարելի է, որ եկեղեցիներում երգեցողութիւնը լինի ներդաշնակ, հրապուրիչ։ Որքան երգեցողութիւնը քաղցր է եկեղեցիներում, այնչափ աւելի է գրաւում ժողովրդին, այնքան աւելի շատ աղօթողներ է տալիս։ Իսկ սրա համար անհրաժեշտ է, որ հայոց դպրոցներում, գիւղերում թէ քաղաքներում, կազմվեն քառաձայն կամ միաձայն խմբեր և կիրակի և տօն օրերը երգեն եկեղեցիներում պատարագին։

Այս ուղղութեամբ էլ գործում էին մեր դպրոցները մինչև երկրորդ փակումը (1896 թ.)։ Հայ ուսուցիչները ամեն տեղ կազմում էին խմբեր և կիրակի և տօն օրերը երգեցողութեան ուսուցչի ղեկավարութեամբ երգում էին եկեղեցիներում պատարագին։ Ժողովուրդը շատ էր սիրում, գրաւվում և շնորհակալ մնում։

Աւաղ, փոխվեցին ժամանակները։ Դպրոցների փակումով չքացան, հեռացան ասպարէզից նախկին հայ ուսուցիչները, որոնք և գաղափարական էին, և գործող, և աւելի պատրաստված։ Ճիշդ է, մենք 1905 թ. իրաւունք ստացանք վերաբանալու հայոց դպրոցները, բայց ոչ նախկին ոգով։

Գաղափարական, իդէալիստ ուսուցիչների տեղը մեր դպրոցներում տեղեր գրաւեցին մեծ մասամբ սկսնակներ, որոնց գործունէութիւնը սկսվում է հէնց այդ 1905 թ.։ Սրանք, ունենալով որոշ ուղղութիւն, որոշ հայեացքներ, աշխատում են նոյնը ևս գործադրել կեանքում։ Առաջ եկաւ մեծ կօնտրաստ, գաղափարների հակասութիւն։

«Ջահէլ» վարժապետների մեծամասնութիւնը, տարված՝ 1905 թւի շարժումների հովերով, կրօն, եկեղեցական երգեցութիւն համարեց աւելորդ առարկայ։ Եւ սրանց «մեծ ուսուցիչները» 1906 թ. Էջմիածնում որոշեցին, որ կրօնը եկեղեցական դպրոցներում լինի ոչ պարտաւորեցուցիչ առարկայ, որ հարկաւոր է եկեղեցին բաժանել պետութիւնից։

Առաջ հայոց դպրոցներում հաղորդութիւնը աշակերտների համար պարտաւորեցուցիչ էր։ Աշակերտները ուսուցիչների ղեկավարութեամբ եկեղեցի էին գնում և ճաշակվում։ Պետական դպրոցներում այժմ ևս հաղորդութիւնը աշակերտների համար պարտաւորիչ է։ Սակայն այժմ՝ «նոր ուղղութեան» համաձայն՝ ուսուցիչները հաղորդութիւնը դարձրել են կամաւոր։ «Ով ցանկանում է, թող իր կամքով գնայ եկեղեցի և հաղորդվի»։ Այդ ճիշդ է չափահասների վերաբերմամբ, բայց մանուկներին պէտք է կրթենք, պէտք է բարոյական ճանապարհի վրա կանգնեցնենք, որովհետև նրանք չեն իմանում բարին և չարը։

Ամեն դպրոցում այլ ևս չեն սովորեցնում պատարագի արարողութիւն, ամեն տեղ այլ ևս չը կան խմբեր, որոնք մանկական հրեշտակային երգեցողութեամբ զմայլեցնեն լսողներին։

Եւ սա՝ «ջահէլ» վարժապետների յաղթանակն է։

Սակայն ամեն մարդ պէտք է հնազանդվի օրէնքին և իշխանութեանը։ Ուսուցիչները, հոգաբարձուները ազատ մարդիկ չեն, այլ ենթարկվում են հոգևոր իշխանութեան իրաւասութեանը։

Ուստի անհրաժեշտ է, որ մեր առաջնորդները, թեմական դպրոցական խորհուրդները, թեմական տեսուչները պարտաւորեցնեն դպրոցների վարչութիւններին, որ բոլոր դպրոցներում, գիւղերում թէ քաղաքներում կազմվեն երգեցիկ խմբեր (միաձայն կամ ուրիշ) և կիրակի ու տօն օրերը պարտաւորապէս երգեն եկեղեցիներում պատարագին։ Թող մերոնք օրինակ առնեն ռուսաց դպրոցներից։

N. N.

Սղնախ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Դպրոցական շէնքի օրհնութիւնը

Դիլիջան, 20 մայիսի

Այսօր՝ պատարագից յետոյ, խուռն բազմութեան ներկայութեամբ, կատարվեց ծխ. դպրոցի շէնքի նորակառոյց վերին յարկի հանդիսաւոր օրհնութիւնը։

Տարիներ շարունակ Դիլիջանի աշակերտութիւնն ուսուցիչների հետ տառապել է շէնքի ստորին յարկի խոնաւ սենեակներում։ Հոգաբարձուներ են յաջորդել իրար, գիւղի մէջ կառուցվել բազմաթիւ հոյակապ շէնքեր, սակայն այդ խղճուկ շէնքը մոռացութեան տրված՝ չէ ենթարկվել բարեկարգման։ Ներկայ հոգաբարձուներից մէկը միայն՝ Սմբատ Մելիք-Մարտիրոսեան՝ ուշք է դարձրել անյարմար շինութեան և ձեռնարկել վերին յարկի կառուցման, որ այսօր աւարտված է։ Յարգելի հոգաբարձուն նիւթական և բարոյական ոչ մի խոչընդոտի հանդէպ չէ վհատել, ստեղծել է միջոցներ, սեփական դրամներից ծախսել, զոհվել բառիս լայն իմաստով այս անտարբեր հասարակութեան մէջ և այժմ, իր պաշտօնավարութեան լրմանը, Դիլիջանի հասարակութեանն է թողնում դպրոցական շէնքը, օրինակ դառնալով նաև այսպէս կոչված մեր գիւղական «գործիչներին», որ աննկուն տոկունութեամբ՝ հանդէպ հասարակական բամբասանքների՝ կարելի է գործ կատարել լինելով մի անհատ, լինելով անձնուէր, անկաշառ գործիչ...

Նոյն միջոցին նա վարել է և երէցփոխի պաշտօն, արդիւնաւէտ ու օգտակար՝ եկեղեցու համար, որ երևաց իր տուած մանրամասն հաշւից։ Դպրոցիս աւ.-ուսուցիչ Մելքումեան գովեց հոգաբարձուի եռանդը, ողջունեց հասարակութեան, խրախոյս կարդաց, որ համատարած տգիտութեան այս խաւարի մէջ պէտք է ջանալ՝ կառուցանել կրթութեան լուսատու այսպիսի շատ շէնքեր։

Դահլիճում խռնված հասարակութեան կողմից յայտնվեցին գոհունակութիւններ քրտնաջան հոգաբարձուին, որ տուեց իր հրաժարականը՝ առաջարկելով ընտրել՝ փոխանորդ։ Գիւղացիները ցանկութիւն յայտնեցին վերընտրել։ Ծխական դպրոցի բարգաւաճումն ու եկեղեցու շահերը նոյնն են պահանջում և անհրաժեշտ է վերընտրութիւնը։

Ո՛չ միայն Դիլիջանում, այլև մեր բովանդակ շրջանում առաջին անկաշառ գործիչն է Ս. Մելիք-Մարտիրոսեան, որ ցնծութիւնից ու անկեղծ հրճուանքից արբշիռ գիւղական հասարակութեան պաշտամունքի առարկան էր դարձել։

Բայց ներկայ չէին մեր հասարակութեան «բազարի մարդիկ» կոչված մասը և պարտաճանաչ հոգաբարձուներից երկուսը։ Ի՞նչն է պատճառը. չէ՞ որ այս հանդէսը հանրային բերկրանքի մի արտայայտութիւն էր դպրոցի քրտնաջան վաստակաւորին։

Աւսիր

Սաստիկ քամի Զաքաթալայում

Զաքաթալա, 22 մայիսի

Երէկ երեկոյեան սաստիկ անձրև տեղաց այստեղ, իսկ գիշերը այնպիսի քամի բարձրացաւ, որ թէ քաղաքումս և թէ բերդում բազմաթիւ հսկայ ընկուզենի և այլ տեսակ ծառեր արմատից պոկելով վայր է գլորում՝ ոմանց գետնին փռելով և ոմանց մօտիկ տների կտուրների վրա։ Շատ կտուրներ, շինութիւններ քանդվում են դարաւոր ծառերի ծանրութեան տակ. ծառերի պտուղները իսպառ ոչնչացրեց քամին... Վնասը անհագին է։

Մարդու սիրտը մղկտում է՝ տեսնելով այգիները տկլորացած։

Առաւօտեան լսեցի, որ այդ տեսակ քամի բարձրացած է եղել նոյնպէս շրջանիս շատ գիւղերում պատճառելով մեծ վնասներ պտղատու ծառերին։

Սօյգադէ

Բնութեան արհաւիրքը

Բելէքան, 23 մայիսի

Ապրիլ ամիսը որքան էլ անձրևային ու ցուրտ անցաւ, բայց գիւղացիք վնաս չը ստացան այնքան։ Սակայն մայիսի 20-ի երեկոյեան սաստիկ քամի բարձրացաւ և շարունակվեց մինչև հետևեալ օրը, և ամսիս 25-ի երեկոյեան ահագին վնասներ ստացան գիւղացիք մրգի կողմից։ Բացի այն, որ միրգը թափվեց, բաւական ծառեր էլ տապալվեցին։ Այս տարի գիւղացիները իրանց յոյսը դրել էին մրգի և բոժոժի վրա, այժմ երկուսից էլ զուրկ են մնացել. միակ յոյսներս հացահատիկն է։ Բոժոժն էլ շատ սակաւ է։

21-ին եղած քամուց մեծ վնաս է ստացել Ալ. Մելժումեանը, ամենապակաս 5000 ր.։ Ծխախոտ չորացնելու նրա սրահը քամուց քանդվեց և նրանում եղած ծխախոտը փչացաւ։

Գարեգին

Բերքի դրութիւնը

Նոր գիւղ (Շուշու գաւ.), 25 մայիսի

Չը նայած անցեալ ապրիլի 11-ի սաստիկ ցուրտը մեծ վնասներ տուեց շրջանիս ծառերին և թթերին ու զրկեց այս գաւառի գիւղացիներին պտուղների բերքից, սակայն հացահատիկների ցանքսերը իրանց մխիթարական դրութեամբ շատ լաւ հունձ են խոստանում։

Երկու օր է, որ ցածր դաշտավայրերում, որտեղ կլիման անհամեմատ աւելի տաք է և ազատ է մնացել վերոյիշեալ ցրտից, սկսվել է գարու առատ հունձը։ Գիւղացիք անհուն բերկրանքով հնձած ու կապած գարին լիքը սայլերով տներն են կրում։ Նրանց ասելով, գարին ստացվել է լաւ, բաւարարից բարձր։

Ցորենիցն էլ է նոյնպիսի արդիւնք սպասվում։

Մայիսն անցաւ առանց կարկտի և վերջին օրերն էլ եկան յորդ անձրևներ, որոնք գարնանային ցանքսերին կենդանութիւն տուին։ Առայժմ հացահատիկների դրութիւնը շատ լաւ է, իսկ թէ այսուհետև ինչպէս կը լինի, այդ մօտիկ ապագան ցոյց կը տայ։

Թթենիների դրութիւնը, որոնք գիւղացիներին բաւական արդիւնք են տալիս, ցածր տեղերում բաւարար է։

Ստ. Վարդանեան

Պախարակելի միջոց

Ախալքալաք, 30 մայիսի

Ահա երրորդ տարին է, ինչ մեր ժողովրդի անձնական կրքերը հանգստացել են և մեր ծխ. դպրոցի կեանքը խաղաղ կերպով առաջ է ընթանում։ Բայց կարծես նորից չարամիտ մարդիկ որոմ ցանելով ուզում են փորձանք բերել դպրոցի գլխին։

Այս տարի հոգաբարձական նոր ընտրութիւն պէտք է կատարվի և մեր ժողովրդի քար անտարբերութեան պատճառով մօտ երկու ամիս տեղ երեք սակաւամարդ ժողովներից յետոյ, հազիւ կարելի եղաւ ամսիս 26-ին Ախալքալաքի համար բաւական բազմամարդ չորրորդ ժողով կայացնել և ժողով կայացնելուց յետոյ էլ հազիւ 4—5 մարդ միայն համաձայնվում են քուէարկվել։ Քուէարկութեան ժամանակ քուէարկվողներից մէկը չէ ընտրվում և, զայրացած այդ բանից, ահա 3—4 օր է, ինչ թուղթը ձեռին ընկել է սրճարանները՝ մոլորեցնելով ժողովրդի այն մասին, որը ժողով իսկ եկած չէ եղել, խաբելով թէ՝ ընտրութեան թերթն է՝ ստորագրել է տալիս, որպէս զի բողոքէ ընտրութեան դէմ՝ համարելով այդ ժողովը ոչ-կանոնաւոր և պահանջելով նոր ընտրութիւն։

Չը գիտենք՝ այդ բողոքը կը հասնի հոգևոր իշխանութեան ձեռքը թէ իր սաղմի մէջ կոչնչանայ։ Մենք, իբր ծխական, յանուն եկեղեցու և դպրոցի արժանապատուութեան բողոքում ենք այդպիսի փողոցային բողոքների դէմ։

Ծխական

Հաւի ձուի մեծութեամբ կարկուտ

Խաչկապ (Գանձ. գաւ.), 2 յունիսի

Յունիսի 1-ին, ճաշից յետոյ, երբ գիւղում արևի տաքից նեղված գիւղացիք զրուցում էին ծառերի ստուերների տակ, հաւի ձուի մեծութեամբ կարկուտը ոչնչացրեց գիւղից մի քանի վերստ հեռու գտնվող արտերը «Հանքչափոր» անուանեալ տեղում։ Գիւղացիք բոլորովին յուսահատվել են։ Մի քանի օր առաջ, դարձեալ կարկուտով ոչնչացված են գիւղի շրջակայ արտերը և հեղեղով ողողված ու տարված են նոր տուած ցելերն ու պարտէզները։ Ի՞նչ անէ գիւղացին, երբ իր միակ եկամուտի աղբիւրը կտրվել է, մինչդեռ 250 տնից բաղկացած Խաչկապը այս 1912 թ. պէտք է 7000 րուբլուց աւելի փող զանձէ։

Ղուշչեցի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Յունիսի 4-ին աւարտվեցին Թիֆլիսի նահանգական ազնուականութեան ժողովները։ Վերջիններս նիստում տեղի ունեցան նահանգական և գաւառական ազնուականութեան պարագլուխների ընտրութիւնները։ Թիֆլիսի նահանգի ազնուականութեան պարագլուխ ընտրվեց իշխան Ի. Մ. Սումբաթօվը, փոխարէն կամերգեր իշխ. Գ. Ա. Բագրատիօն-Դաւիդօվի, որը այս պաշտօնը վարում էր յընթացս երկու եռամեակների։ Թիֆլիսի գաւառական ազնուականութեան պարագլխի պաշտօնում

վերընտրվեց իշխան Պ. Ի. Թումանովը։ Գօրիի գաւառական ազնուականութեան պարագլուխ վերընտրվեց իշխ. Ն. Ա. Թումանովը։ Թէլաւի և Թիօնէթի գաւառներինը՝ իշխ. Մ. Զ. Ճավճավաձէ։ Սղնախի գաւառի համար ընտրվեց իշխ. Մ. Ա. Անդրօնիկօվը։ Դուշէթի գաւառինը՝ ազնուական Ն. Գ. Ծէնամձղվարօվը։ Իսկ Բօրչալուի գաւառական ազնուականութեան պարագլուխ վերընտրվեց ազնուական Ն. Ի. Սաղինօվը։

Յունիսի 9-ին Վրաստանի էկզարխ Ինօկենտի արքեպիսկոպոսը մեկնում է Թիֆլիսից արձակուրդով Բարձրագոյն նըրան տրված թոյլտուութեան համաձայն։

Քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեանը արպաքինելով հիւանդութիւնից ամսիս 4-ից ստանձնեց իր պարտականութիւնների կատարումը։

Մեզ հաղորդում են, որ վաղը, յունիսի 7-ին, Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութեան ընդհանուր ժողովում գիւղատնտես Գրձելեան կը զեկուցանի այն գիւղական ցուցադաշտերի մասին, որոնք գտնվում են նրա հսկողութեան տակ։ Դրանք թւով չորս հողաբաժիններ են։

Դպրոցների վերաբացումից յետոյ, Թիֆլիսի Գայեանեան օրիորդաց միջնակարգ դպրոցը ներկայ 1911/12 թւի ուսումնական տարում տուեց իր անդրանիկ շրջանաւարտները, որոնք են. 1) Աբաջեան Վարդուհի (թիֆլիսեցի), 2) Ամիրջանեան Նազելի (վաշլեվանցի), 3) Ասլանեան Արփենիկ (ալէքսանդրօպօլցի), 4) Բագարեան Գոհարիկ (թիֆլիսեցի), 5) Բաղդասարեան Արուսեակ (թիֆլիսեցի), 6) Եզօյեան Արաքսիա (ախալցխացի), 7) Թարխանեան Նատալիա (թիֆլիսեցի), 8) Թօքմաճեան Մարիամ (ալէքսանդրօպօլցի), 9) Իգլիկեան Աստղիկ (բաթումցի), 10) Խանզուլեան Աշխէն (ագուլեցի), 11) Մանուկ-Ազայեան Սիրանոյշ (նոր-բայազէտցի), 12) Մելիք-Սարգսեան Գոհարիկ (շուլավերցի), 13) Զոլախեան Սաթենիկ (ագուլեցի), 14) Սարգսեան Սաթենիկ (ագուլեցի), 15) Սիրունեան Անահիտ (պօլսեցի), 16) Քոչարեան Մարգարիտ (թիֆլիսեցի), 17) Փարսադանեան Երանուհի (թիֆլիսեցի), 18) Շահբազեան Սաթենիկ (նոր-բայազէտցի)։ Վերաքննութիւն ունեցողներն են. 1) Ատովմեան Պարզանոյշ (նոր-բայազէտցի), 2) Մելքումեան Վարդուհի (գանձակեցի)։

Այսօր երեկոյեան ժամը $7^1/_2$-ին նշանակված է Կ. Հ. Բ. Ընկ. արտակարգ ընդհանուր ժողով (Աբաս-Աբադեան հրապար. № 7) մի քանի կարևոր հարցերի քննութեան համար։

Յունիսի 3-ին տեղի ունեցաւ նոր կառուցվող Թիֆլիսի նահանգական բանտի շէնքի հիմնարկէքը Թիֆլիսի նահանգապետի և այլ պաշտօնատար անձանց ներկայութեամբ։

Կովկասեան ջերմապահական կայանին կից յունիսի 1-ից բացվեցին ջերմապահութեան և մեղուաբուծութեան դասընթացքներ։

Վարժուհիների Թիֆլիսի ընկերութեան նախաձեռնութեամբ յունիսի 3-ից Ալէքսանդրեան այգում բացվեց մանկական խաղերի հրապարակ, ներկայութեամբ բազմաթիւ մանուկների։

Թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութեան իւրիսկօնսուլտի օգնական Քանանեանը քաղաքային վարչութեան առաջարկի համաձայն արձակված է երկար տարիների ընթացքում իրան վստահացված պաշտօնից։

Յունիսի 8-ին տեղի կունենայ Թըռչնաբուծութիւն Սիրողների Կովկասեան Ընկերութեան նիստը։

«Բաթումիս Գազեթի» վրացերէն լրագրի խմբագրատանը կատարված խուզարկութիւնից յետոյ տարված բոլոր ձեռագրերը արդէն վերադարձված են ըստ պատկանելոյն։

Յունիսի 1-ին Ճիաթուրայում տեղացած յորդ անձրևը, որ տևել է 20 րօպէ, մեծ վնաս է հասցրել տեղական շուկային, մարգանեցի հանքերին և այդ հանքի մեքենաներին։ Քանդվել են մի քանի խանութներ, շատերն էլ լցվել են ջրով։ Այս հեղեղը առհասարակ մեծ սարսափի մէջ է գցել ազգաբնակութիւնը։ Յորդացած ջուրը տարել է մի յոյնի երեխայ. այդ տեսնելով՝ երեխայի մայրը ընկել է ջուրը և ազատել իր մանկանը։ Հեղեղը լցվել է մի տունէկի մէջ, ուր աշխատելիս են եղել բազմաթիւ մշակներ, որոնց, երկար ժամանակ աշխատանքի գործադրումից յետոյ, հազիւ հազ աջողվել է գունաթափ և խիստ վախեցած դրութեան մէջ դուրս հանել տունեկից։ Բարեբաղդաբար հեղեղը ցերեկով է եղել, որով հնարաւոր է դարձել շատ վտանգների առաջն առնել։

Յունիսի 4-ին Թաղական ոստիկաններից մէկը Ելիսաբէթօվսկայա փողոցում ձերբակալեց Սալիանի զօրագնդի դասալիք զինւոր Դաւիթ Եանկելևիչին, որն ուղարկվեց կօմենդանտական վարչութիւնը։

Կառքերի կանգնատեղի են նշանակվել հետևեալ տեղերը. 1) Ծղնէթսկայա և Օլգինսկայա փողոցների անկիւնը (1-ին քաղաքամաս), 2) Իրակլիևսկայա փողոցում, 3) Կախէտինսկայա փողոցում (Հաւլաբար), 4) Սամանինայա փողոցում, 5) Նիկոլայեվսկի հրապարակում, 6) Աւճալեան հրապարակում, 7) Մօլօկանսկայա հրապարակում, 8) Վօկզալնայա փողոցում և այլն։

Թիֆլիսի ոստիկանապետը հրամայել է ոստիկանական և խուզարկու ոստիկանութեան պաշտօնեաներին եռանդուն միջոցներ ձեռք առնել գտնելու անհետ կորած Իւսուֆ օղլիին և Սօլօմօն Ցարալօվին։

Մօսկվայում հաստատվել է վրացական մի ընկերութիւն, որ կրում է «Վրացական Գիտութեան և Գեղարուեստի Ընկերութիւն» անունը։ Ընկերութեան հիմնադիրների շարքումն են Ա. Իւժին-Սումբաթօվը և պրօֆ. Ա. Խախանօվը։ Ընկերութեան նպատակն է Ռուսաստանում ժողովրդականացնել վրացական գիտութիւնը, գրականութիւնը և գեղարուեստը։ Ընկերութիւնը կը սկսէ գործել ընթացիկ տարվայ աշնանից։

Թիֆլիսի նահանգական ազնուականութեան վերջերնթեր ժողովում որոշվեց արձան կանգնեցնել վրաց բանաստեղծ Գրիգօր Օրբէլեանիի յիշատակին ազնուականութեան ծախսով, Թիֆլիսի հրապարակներից մէկն ու մէկի վրա, որպիսի գործի համար արդէն ստացված է Բարձրագոյն թոյլտուութիւն։

Գօրի քաղաքում լոյս տեսնելիք վրաց ժողովրդական «Քարթլի» լրագրի հրատարակումը տեխնիքական անհարթութիւնների պատճառով յետաձգվում է մինչև յունիսի 17-ը։

Գանձակի նահանգի Վարդաշէն ուտիախոս գիւղում յունիսի 1-ից բացված է պօստ-հեռագրային գրասենեակ։

Սեւ-Քար գիւղից մեզ գրում են. «Երկու և կէս տարվայ տառապանքներից յետոյ, աքսորավայրից վերադարձաւ սեւքարեցի Սաքօյի այրին՝ տ. Մարօն։ Գալուց 10 օր չանցած խուզարկվեց 3 ժանդարմներից։ Խուզարկութիւնը անհետևանք մնաց»։

ԳՕԳԵԲԱՇՎԻԼԻԻ ՄԱՀՎԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

Յունիսի 3-ին կայացաւ Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը, որի ժամանակ նախագահը յայտնելով վրաց նշանաւոր մանկավարժ Ե. Գօգեբաշվիլիի մահվան մասին, առաջարկեց յոտնկայս յարգել հանգուցեալի յիշատակը, որից յետոյ ժողովը փակվեց մինչև յունիսի 11-ը։

Բագուի վրաց գաղութը որոշեց Ե. Գօգեբաշվիլիի թաղմանը ներկայացուցիչ կարգել նաւթարդիւնաբերող Մանսվետօվին, որը և պսակ կը դնէ հանգուցեալի դագաղի վրա։

Համաձայն Ե. Գօգեբաշվիլիի արտայայտած կամքի, նրա մարմինը կամփոփվի անցեալ տարի վախճանված վրաց նշանաւոր գործիչ Ն. Ցխվէդաձէի գերեզմանին կից, Դիդուբէի եկեղեցու գաւթում։

Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկերութեան մի խումբ անդամների պահանջով Ե. Գօգեբաշվիլիի դէմքից կը վերցվի դիմակ։

ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՔԻ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

Մօսկվայի հրդեհը՝ 1812 թւին.—Մայիսի 15-ին, Պետերբուրգում, կոմսուհի Լ. Ա. Ռաստօպչինան կարդաց մի զեկուցում՝ «Մօսկվայի հրդեհը՝ 1812 թւին» բնաբանով։ Կոմսուհին՝ թոռն է կոմս Ֆ. Վ. Ռաստօպչինի, Մօսկվայի նախկին գեներալ-նահանգապետի, որին վերագրում են Մօսկվան հրդեհելու գործը՝ Նապօլէօնի յարձակման ժամանակ։ Նկարագրելով իր պապի անձնաւորութիւնը, կոմսուհին մատնանշեց նրա համարձակ, անկախ մտքի աչքի ընկնող յատկութիւնները և նրա կրակոտ սէրը դէպի հայրենիքը։ Նրա մօտիկ անձնաւորութիւնների վկայութեամբ, եթէ նա հրամայած էլ չը լինէր հրդեհել Մօսկվան, յամենայն դէպս, հեշտացրել է այդ աւերմունքի կատարումը, անպայման գիտենալով որ Մօսկվան վառվելու էր, երբ թշնամին ոտք դնէր այնտեղ։

Կին իրաւաբաններ.—Խարկօվի համալսարանում պետական քննութիւն տուին, իրաւաբանի կոչում ձեռք բերելու համար վեց կին։

Կօնսէրվատօրիան Կիեվում.—Երաժշտական դպրոցի գլխաւոր կառավարիչը որոշել է հիմնել Կիեվում կօնսէրվատօրիա, որ բացվելու է 1913-ի աշնանը, հէնց որ կանօնադրութիւնը հաստատվի։

Սենատցիայի զոհը.—Մայիսի 21-ին ամբողջ Օդեսսան սպասում էր ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Լ. Ա. Կասսօյին։ Այս համոզումը կայացել էր պատահական մի տեղեկութիւնից, թէ ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը ուղարկել է Կասսօյի համար սալօն-վագօն։ Թերթերն էլ հաղորդում էին, թէ ինչու համար է գնում մինիստրը. երբ թէ նա գնում է՝ անձամբ ծանօթանալու Օդեսսայի դպրոցական շրջանի անկարգութիւններին, համալսարանի ֆինանսական աղքատութեանը և այլն։ Թերթերը խօսում էին այնպէս համոզված, որ ադմինիստրացիան չէր կարող չը հաւատալ։ Ստորադրեալ հիմնարկութիւնները պատրաստել էին զեկուցումներ այն բանի մասին, որ «ամեն բան կարգին է»։ Իսկ թերթերը ապացուցում էին հակառակը։

Մինիստրին սպասում էին 20-ի առաւօտը։ Կիրակի օրվայ համարներում տեղաւորել էին Լ. Կասսօյի լուսանկարը, այլ՝ յօդուածներ «մինիստրութեան գլխաւոր ուշադրութիւնը», հաշիւներ, մերկացումներ և այլն։ Մինչև անգամ գրաւվեց «Одесскія Новости» թերթը։ Եկող մինիստրին առաջ գնալու համար կայարանում հաւաքվել էին ադմինիստրացիայի ներկայացուցիչները, դպրոցների վարչութիւնները, գանգատաւորները, խնդրատուները և այլն։

Մօտեցաւ սալօն-վագօնը։ Բայց ինչքան զարմացան՝ մինիստրին հանդիպողները, երբ վագօնից դուրս եկաւ փոխանակ երիտասարդ մինիստրի՝ մի ծեր մարդ, Կասսօհայրը... որ շնորհակալութիւն արեց ջերմ ընդունելութեան համար, աւելացնելով թէ ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրն է կարգադրել իրան սալօն-վագօնի արժանացնելը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 30 մայիսի

Հայուհեաց Որբախնամ Ընկերութեան զբօսանքը, որը տեղի ունեցաւ «Սպօրտ» այգում մայիսի 14-ին, չը նայելով անբարեյաջող եղանակի, վարչութիւնը որոշեց կայացնել, ի նկատի ունենալով զբօսանքի առթիւ կատարած ծախսերը։ Ընդհանուր մուտքից ստացվեց 445 ր. 20 կ., ծախս 264 ր. 69 կ., մնաց զուտ արդիւնք 180 ր. 51 կ.։ Վարչութիւնը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը պ. Փիրումեանին, որը մեծ զիջողութիւն արեց այգու վարձի վերաբերմամբ, և բոլոր վաճառականներին և այն անձանց, որոնք իրեր նուիրեցին ամերիկական վաճառքի համար, նաև նրանց, որոնք օգտակար են հանդիսանում Ընկերութեանս իրանց համակրական վերաբերմունքով։

Վարչութիւն

—

Թիֆլիս, 30 մայիսի

Մայիսի 21-ին Արտիստական թատրոնում բոլոր ընդմիջումներին ես առիթ ունեցայ իմ պիէսի մասին կարծիքներ լսել այնտեղ ներկայ գտնվող բոլոր գրողներից, սակայն ոչ մէկը իրան թոյլ չը տուեց մի այն տեսակ վերաբերմունք, ինչպէս «Ընկեր» շաբաթաթերթի պ. քննադատը։ Նա իր ենթադրութիւնների վրա հիմնվելով, բացարձակօրէն, հրապարակով յայտնում է, որ «Տգիտութեան զոհեր» պիէսան պարզապէս «նմանողութիւն է նորերս խաղացված Իբեթելի «Ցաղթվածներ» դրամայի», և աւելացնում է՝ «գիտակցաբար է ընդօրինակել (ընդգծումը իմն է) հեղինակը թէ անգիտակցաբար՝ դժուար է ասել»։

Առաջինը՝ ես շատ ցաւում եմ, որ չեմ կարողացել այդ պիէսան տեսնել։ Երկրորդ՝ նախ քան հեղինակի վրա մեղադրանք բարդելը՝ լաւ չէր անի պ. քննադատը, եթէ հետաքրքրվէր և իմանար, թէ այդ երկու պիէսներից որն է առաջ գրված, և, որ գլխաւորն է, այդ պիէսան երբ է հայերէնի թարգմանվել. որովհետև վրացերէն ես չը գիտեմ։ Այդ բոլորը իմանալուց յետոյ միայն կարելի էր հրապարակով հասարակութեան միտքը պղտորել, հեղինակի պատիւը, նրա իրաւունքը արհամարհել։

Իսկ բացի այս բոլորից, պ. քննադատը պէտք է ի նկատի ունենար մանաւանդ հետևեալ հանգամանքը. որովհետև երկու պիէսումն էլ ղեկավարող սկզբունքը դասակարգային կռիւն է, հետևապէս զարմանալու ոչինչ չը կայ. եթէ նոյն իսկ ամբողջովին նմանութիւն լինի (այն ինչ, իմ լսելով, էական ոչ մի նմանութիւն չը կայ, այլ ընդհակառակն այդ երկու պիէսների յօրինուածքի մէջ տարբերութիւնը շատ մեծ է)։ Օրինակի համար՝ մի րօպէ մտնենք պ. Ե....ի մեխանիկական գործարանը և յետոյ պ. Բ....ի ծխախոտի գործարանը. այդ երկուսի մէջ էլ մենք կը տեսնենք խաւզէին, կառավարիչ և տգէտ ու գիտակից բանւորներ։ Այդ երկուսի մէջ էլ իսկապէս նմանութիւններ շատ կան, երկուսի խաղէիններն ու կառավարիչները կարծես միևնոյն անձնաւորութիւնները լինեն, նրանց մտածելակերպը, նրանց վերաբերմունքը դէպի բանւորները և այլն միանման են։ Նոյնը և բանւորների մասին. երկու գործարանի բանւորներն էլ, երբ առիթ է լինում, բողոքում են, գործադուլ են յայտարարում և այլն. և բանւորական կեանքին փոքր ի շատէ մօտ անձնաւորութիւնը կը տեսնէ, թէ ինչպէս արտաքին, պայմանների շնորհիւ, շատ աւելի յաճախ, գրեթէ միշտ, վիժում է գործադուլը և գրեթէ միշտ յաղթված են բանւորները...

Այս պայմաններում այդ կեանքից գրող իւրաքանչիւր հեղինակի գործը, կամայ թէ ակամայ, պէտք է նմանութիւններ ունենայ մի ուրիշ գրողի գործի հետ։ Բայց չէ կարելի դրանից եզրակացնել այն վիրաւորական ամբաստանութիւնը, թէ այս-ինչը «ընդօրինակել է» այն-ինչից։

Զէ որ յարգելի քննադատը հէնց ինքը, իր վրա փորձեց դրա ղաւութիւնը՝ երկու տարի առաջ իր «Սօկրատ» պիէսի առիթով...

Պ. Քննադատը, ի միջի այլոց, գրում է նաև. «Հեղինակը բաւականին լաւ ճանաչում է իր ընկեր բանւորներին և կարողանում է նրանց բերանում լեզու դնել, խօսացնել, իսկ ոչ մի հասկացողութիւն չունի մի համալսարանաւարտ ագիտատօրի մտաւոր պաշարի մասին, ուստի և չէ կարողացել նրա բերանն էլ գէթ մի երկու գօրեղ խօսք դնել»։ և «սրանից է, որ նրա բժիշկը դուրս է եկել անգոյն, մի խեղճ արարած, մի անլեզու հայվան» (այս վերջին բառը արտագրելու ստիպված եմ ամենաբուռն զզուանքով ու վրդովմունքով)։

Եթէ պ. փիլիսոփայ քննադատը տպագրական գործին անծանօթ մէկը լինէր, ես նրան կը բացատրէի բժշկի, այդ սօցիալական հերոսի անգոյն, անլեզու լինելու պատճառը...

Միայն թող անհամեստութիւն չը լինի մի հասարակ նախկին բանւորի կողմից, որ գիտէ պատկառանքով վերաբերվել դէպի գրական ասպարէզում կեանքը մաշած գործիչները, յայտնել, որ նա բաղդ է ունեցել ամբողջ 8 տարիներ շատ մօտ շփման մէջ գտնվել ոչ թէ մէկ, այլ տասնեակ համալսարանաւարտ գործիչների հետ. և եթէ ներկայ պիէսում նրանց ոչ թէ խօսքերը, այլ խօսքերի արդիւնքներն է միայն բաւականացել ի յայտ բերել, այդ էլ արդէն... իմ մեղը չէ։

Դա մի ըմբռնում է, կամայ թէ ակամայ, որի իրաւունքը սակայն թող ներվի հեղինակիս վերապահել։

Անուշաւան Վարդանեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թիւրքաց զօրքերի ուժեղանալը Ուրմիայի շրջանում ռուսաց դիպլօմատիայի վրա թողնում է ճնշող տըպաւորութիւն։ Ռուսաստանը այդ մասին մտադիր չէ դիպլօմատիական առաջադրութիւն անել Թիւրքիային, եթէ ի հարկէ վերջինիս գործողութիւնները չեն ընդունի սպառնական բնաւորութիւն։

Բ. Դուռը մեծ թւով զօրքեր և բժշկական պարագաներ ուղարկեց Դարդանէլ, ի նկատի ունենալով որ շուտով սպասվում է նոր ռմբակոծութիւն իտալացիների կողմից։ Արդէն շատ բնակիչներ Դարդանէլից տեղափոխվում են Կ. Պօլիս։ Իտալական ռազմի նաւատորմը լողում է մօտակայքում։

Թիւրքաց ներքին գործերի մինիստրը ռուսաց դեսպան Գիրսին հաւատացրեց, թէ ցանկալի է, որպէսզի «Нов. Вр.»-ի Կ. Պօլսի թղթակիցը արտաքսվի մայրաքաղաքից։ Գիրսը պատասխանեց մերժումով։

Երեք յայտնի սենատօրներ՝ Հիւսէին-Հիլմի փաշա, Մավրօկօրդատօ էֆէնդի և Նորատունկեան էֆէնդի դուրս եկան Թիւրքաց բիւջէտային մասնաժողովի կազմից, որովհետև ֆինանսների մինիստր Ջավիդ-բէյը պահանջում էր ընդունել բիւջէն en bloc առանց վիճաբանութիւնների։ Մինիստրի այդ պահանջը առաջ բերեց ընդհանուր դժգոհութիւն։

Բերլինի լրագիրներին հեռագրում են Կ. Պօլսից, որ Ռուսաստանը կովկասեան սահմանագլխում կենտրօնացրել է 3 զօրաբանակ, նաև պատրաստ է պահում մի կօզակների զօրաբանակ Նօվօչերկասկում և մի զօրաբանակ էլ Ռոստովում։ «Бирж. Вѣд.»-ն յիշեալ լուրերի առիթով իր կողմից աւելացնում է, որ գերմանական լրագիրները յօժարութեամբ զանազան անհեթեթ տեղեկութիւններ են տալիս ռուս զօրքերի տեղափոխութիւնների մասին։

Գանձակի գաւառի Նաֆտալան տեղում խփել է նաւթի նոր ֆօնտան։

Օրտասահմանից Բաթում եկան 6 երկրաբաններ, որոնք ուղարկված են մի խումբ անգլիացի դրամատէրերի կողմից Գուրիայի հողը նաւթի տեսակէտից քննելու համար։ Յիշեալ դրամատէրերը Գուրիայի զանազան տեղերում ձեռք են բերել հողաբաժիններ։ Լիազօր անձն ներկայանում է Բաւարիայի թագաւորի ադիւտանտ Ֆօն-Շմեդել։

Յունիսի 20-ի մօտերը ֆինլանդական ջրերն են գալու գերմանական կայսրը և անգլիական թագաւորը։ Վերջինիս ուղեկցելու է նաև սըր Գրէյը։

Պալերմօյում ընդհանուր գործադուլ է. կրպակները, սրճարանները, հիւրանոցները փակ են։ Էլեքտրաքարշը և կառքերը չեն աշխատում։

Անդրպարսկական երկաթուղին կառուցանող միջազգային ընկերութիւնը պարսից կառավարութեան հետ բանակցութիւններ է վարում 30.000,000 թումանի փոխատուութեան մասին։ Այս գումարը պարսից կառավարութիւնը ծախսելու է մինիստրութիւնների վերակազմութեան, ժանդարմերիա ստեղծելու, պարտքերը հատուցանելու և երկրի տնտեսական զարգացման վրա։

Ներկայումս Լօնդօնում գործադուլների թիւը հասնում է 160,000 հոգու։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

4 յունիսի

ՊԱՐԻԶ։ Կալանաւորվեց ոմն Սուսսէ՝ կասկածվելով Կենտրօնական Ամերիկայի պօստը կողոպտելու մէջ։ Նրա մօտ գտնվեցին 9 նամակ Մէկսիկայից, Կենտրօնական Ամերիկայից և Կուբայից չէկերով, որոնցից մինը 500,000 ֆրանկի էր։ Գողութիւնը կատարված է ըստ երևոյթին պօստատանը։

ՀՌՈՄ։ Եկաւ ռուսաց դեսպան Կրուպէնսկին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ 1912 թ. յունվարի 1-ից մինչև յունիսի 1-ը Հեռաւոր Արևելք են մեկնել 102,293 բանւոր։

ԽԱՐԿՕՎ։ Հեղեղը մեծ վնասներ պատճառեց քաղաքում և շրջակայքում։

ԳՐՕԶՆԻ։ Զանազան տեղերում երևան հանվեցին մեծ քանակութեամբ մարեխի ձուեր։ Մեկնեց գաւառապետը։

ՊՐԱԳԱ։ Խօրվատ ուսանողների ձերբակալութիւնները շարունակվում են։

ՆՕՎՕՉԵՐԿԱՍԿ։ Ուստմէդվէդիցայի շրջանում 2700 դեսեատին տարածութեան վրա երևաց հացի որդ, որ ուտում է ցանքսերը։

ՎՕԼՕԳԴԱ։ Անձնասպան եղաւ Գրեազօվէցի գաւառապետ Մակարօվը։

ՍՊԼԻՏ։ Կալանաւորվեցին մի քանի ուսանողներ։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ,

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԱՐԱԿԻՉ ԵՒ ԷՊԻԴԵՄԻԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ (օրինակ՝ խօլերայից, տիֆից, ծաղկից, քութէշից, կարմրուկից, սիֆիլիսից, քօսից) կարելի է պաշտպանվել, ինչպէս ապացուցված է, ամենախիստ մաքրութիւն պահպանելով։ Հարկաւոր է, գոնէ, ուտելուց առաջ ոչ միայն լուանալ ձեռքերը, այլ և նրանց ախտահանել։

Այդ նպատակի համար առանձնապէս յարմարագոյն միջոցն է, որ նշանակված է վարակիչ հիւանդութիւնների դէմ կռուելու համար, «№ 4711 ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՍԱՊՈՆԸ»։

Գործադրութեան խակական եղանակը (ռուսերէն և գերմաներէն լեզուներով) կցված է իւրաքանչիւր կտորին։

Առանձնապէս առաջարկվում են՝ «№ 4711 Կարբօլեան Սապօնը» (պիտանի է նաև հիւանդների ախտակեղէնների լուացումի ժամանակ), «№ 4711 Դեգտեար Սապօնը» և «№ 4711 Սուլէմայէն Սապօնը»։

«№ 4711 Բժշկական Սապօնը» կարելի է ստանալ բոլոր դեղատներում, դեղավաճառ և պարֆիւմերիային խանութներում, իւրաքանչիւր կտորը 10 կօպէկից սկսած։

Գնելու ժամանակ պէտք է ուշադրութիւն դարձնել, որպէսզի իւրաքանչիւր կտորի վրա լինի «№ 4711»։ Միայն նա է տալիս գարանտիա սապօնի լաւ յատկութեան համար։

(6, 26, 16) (M. 184001) 4—2

ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ VI ԴԱՍԱՐԱՆԻ

ՄԻ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻ

ցանկանում է ունենալ հայերէն լեզուի դասեր հայ ընտանիքներում, ամարային արձակուրդների ընթացքում։ Համաձայն է նաև գնալու քաղաքից դուրս։ Հասցէն՝ Фоминий пер., № 7, հարցնել Յովհաննիսեանին, կամ՝ Бебутовская ул. № 42, кв. 14.

413. 3—1

Մի հայ ընտանիքում

Ընդունվում են երեխաներ երկու սեռից՝ պատրաստելու գիմնազիաների պատրաստական, I, II և III դասարանների համար։ Նոյն տեղը կարելի է պատրաստել նաև հայերէն լեզուից։ Պատրաստող երեխաներին կարելի է ընդունել լրիւ պանսիօնով։ Հասցէն Կրասնօգօրսկայա 28, տուն Լէժավի, հարցնել դանապանին։

408 3—3

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

Լուսանկարչական քիչ գործածված

ԱՊԱՐԱՏ

24×30 կամ 30×40 չափսի։

Դիմել՝ Номера „ВОСТОКЪ", Цатурянцъ Аршаку.

(ա.օ.) 409. 2—2

Եղբ. Իվ. եւ Գր. Մաղլչեվների պահեստում

այս օրերս ստացված են ապակեայ ապրանքներ, այն է՝ կոնեակի, շամպայնի, բորդոյի, մադերի, օղու (մենավաճառ), լիմօնադի, սելտերեան Ջրի ՇԻՇԵՐ, դատարկ աղիւսներ ՖԱԼԿՕՆԻԷ, կլոր շիշեր (սուլէյներ) $^1/_4$, $^3/_4$, $^1/_2$ և 1 վեդր., քառակուսի շտոֆ $^1/_4$ և $^1/_{10}$, բանկաներ քաղցրաւենիքի համար, լամպի ապակիներ, լամպաներ, սեղանատան բիւրեղեայ ապակուց ամանեղէններ։ Կան մեծ քանակութեամբ լուսամուտի ապակիներ։ Գները բոլոր ապրանքների ԲԱՒԱԿԱՆԱՉԱՓ ԷԺԱՆԱՑՎԱԾ ԵՆ։

Պահեստը՝ Великокняжская, 24. Խանութը՝ Михайловскій пр., 67.

(չուկ.) 347. 12—9

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.